

XVIII. évfolyam
6. szám
ROMALAP
2010. június
Ára: 300 Ft

90 ÉVES TRIANON

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Június (ősi magyar nevén *Napisten hava*) az év hatodik hónapja a Gergely-naptárban, és 30 napos. Nevét Jupiter feleségéről, Junó római istennőről kapta. A 18. századi nyelvújítók szerint a június: *termenes*. A népi kalendárium Szent Iván havának nevezi.

AZ ERŐSZAK ÁRTATLAN GYERMEKÁLDOZATAINAK VILÁGNAPJA: június 4.

1982-ben az ENSZ Közgyűlése rendkívüli ülést hívott össze az izraeli agresszió miatt, amelynek ártatlan palesztin és libanoni gyermekáldozatai voltak. Ennek emlékére ezen a napon azokra a magánszemélyekre és szervezetekre irányul a figyelem, akik a gyermekek elleni erőszak megelőzéséért és jogaikért küzdenek.

KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP: június 5.

Ezen a napon nyílt meg Ember és bioszféra címmel az ENSZ környezetvédelmi konferenciája 1972-ben. A konferencia döntése nyilvánította június 5-ét környezetvédelmi világnappá.

PEDAGÓGUSNAP: június első vasárnapja

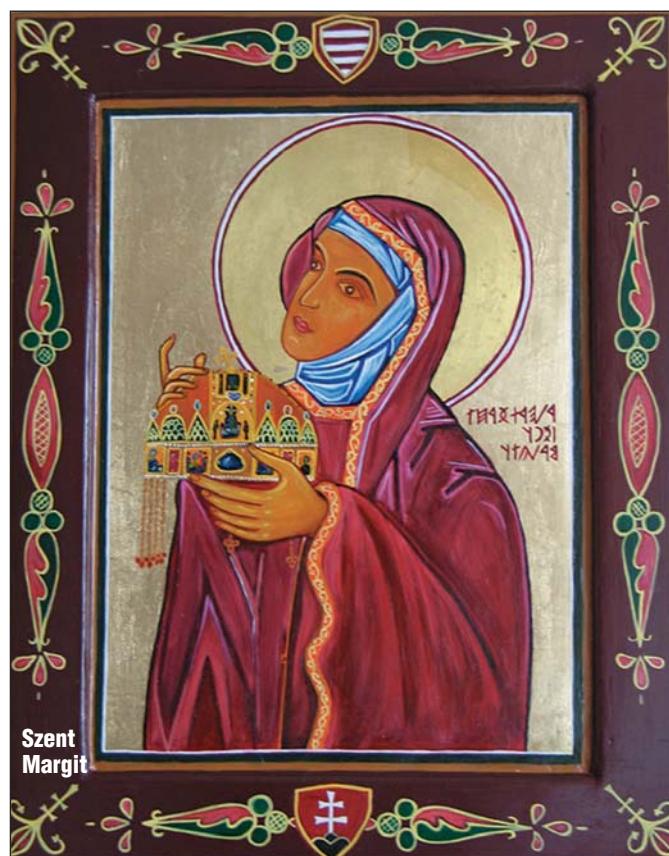
Az UNESCO és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 1996-ban ezen a napon fogadta el a pedagógusok jogairól szóló 150 pontból álló határozatot. Hazánkban 1952-ben ünnepelték először.

MEDÁRD NAPJA: június 8.

Ha e napon esik, akkor a következő negyven napban esős lesz az idő, ellenkező esetben pedig száraz. Évszázados megfigyelések támasztják alá a Medárd-naphoz kapcsolódó

sok időjárásjóslást. Úgy tartják, hogyha Medárdkor esik, savanyú lesz a szőlő, de igen jó lesz a szénatermés.

MARGIT NAPJA: június 10.

Szent Margit vértanú ünnepe e nap. Alkalmas nap a vetésre, különösen a lent, a káposztát és a retket jó vetni ilyenkor.

A „legyek királynőjének” is nevezik ezt a napot, mert ilyenkorra kel ki az új nemzedék, és jelenik meg rajokban. Erre való tekintettel úgy tartották, hogy ezen a napon nem

ROMA LAP
Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: 90 éves Trianon

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

szabad kinyitni az ablakot. A sok légy ellen a mise idején szántóföldről behozott föld szétszórásával védekeztek.

GYERMEKMUNKA ELLENI VILÁGNAP: június 12.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) javaslatára 2002-ben tartották meg első alkalommal, mert a felmérések szerint a tilalom ellenére is a Föld gyermekeinek egyhatoda dolgozik naponta. Hazánkban a gyermekmunkát 1839-ben tiltották be.

PÁDUAI Szent ANTAL NAPJA: június 13.

Páduai Szent Antal ferences rendi szerzetes volt. Neve napjával sok az állattartással kapcsolatos hiedelem: a jószág vasszerszámon, láncon való áthajtása azt szolgálja, hogy az állatok olyan erősek legyenek, mint a vas, és összetartsanak, mint a lánc szemei.

Dologtiltó nap is volt, e napon az asszonyoknak nem volt szabad lisztbe nyúlniuk, sok helyütt nem gyújtottak tüzet a gyulladásszerű betegségek elkerülése érdekében. Más helyeken viszont éppen ezért volt szokásban a rituális tűzgyújtás.

VÉRADÓK NAPJA: június 14.

E napon született Karl Landstein osztrák származású, amerikai Nobel-díjas tudós, aki felfedezte a különböző vércsoportokat (A, B, 0). E napot jelölte meg az ENSZ egészségügyi szervezete (WHO), a Nemzetközi Vöröskereszt, a Véralók Szervezeteinek Szövetsége és a Nemzetközi Vértranszfúziós Társaság a véradás világnapjául. A cél, a figyelem felhívása a véradás fontosságára, hiszen a megfelelő vérellátás elengedhetetlen a korszerű gyógyászatban.

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG NAPJA: június 16.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc vértanúinak 1958. június 16-ai kivégzésére, illetve a szovjet csapatok 1991. június 16-án befejeződött kivonulására emlékezve ünnepeljük e napot.

AZ ELSIVATAGOSODÁS ÉS KISZÁRADÁS ELLENI KÜZDELEM VILÁGNAPJA: június 17.

1994. június 17-én elfogadták az ENSZ elsivatagosodás elleni küzdelemlről szóló egyezményét, mely felhívja a figyelmet a nemzetközi összefogás szükségességére, a szárazság világméretű hatásaira és tudatosítja felelősségünket a szárazföld pusztulásában.

MENEKÜLTEK VILÁGNAPJA: június 20.

2001-ben tartották meg először a Menekültek Világnapját, melynek célja, hogy felhívja a figyelmet a menekültek sorsára, helyzetére. 1975 óta ezen a napon tartják az afrikai menekültek napját, az Afrikai Egységsszervezet indítványára, az ENSZ döntésével tehát már egy meglévő ünnepnaphoz csatlakozott, annak hatáskörét bővítette világméretűvé.

NYÁRI NAPFORDULÓ, A NYÁR ELSŐ NAPJA: június 21.

Az időszámítást a két napforduló (nyári, téli) foglalja kezretbe.

Ilyenkor a Nap a Földtől legtávolabb jár, a legmagasabban delel. Ez az év legrövidebb éjszakája. A hivatalos éjszaka (napnyugtától napkeltéig), alig valamivel hosszabb, mint nyolc óra, ám a teljes sötétség valójában még ennél is rövidebb idő: Magyarországon kb. este ¾10-től hajnali ¾4-ig tart. Ilyenkor az északabbra fekvő vidékek lakói a fehér éjszakákban gyönyörködhetnek. Ilyenkor az Északi sarkkör közelében le sem megy a Nap. A napfordulóhoz csatlakozó szokások Szent Iván napjára tevődnek.

OLIMPIAI NAP: június 23.

Ezen a napon ült össze 1894-ben Párizsban Pierre de Coubertin báró vezetésével a „Kongresszus az olimpiai játékok felújítására”, és útjára is indították a modern kori olimpiai mozgalmat. Ezt a napot 1987 óta ünnepeljük.

KERESZTELŐ Szent JÁNOS, Szent IVÁN NAPJA: június 24.

Keresztelő Szent János volt az utolsó próféta, ő keresztelte meg Jézust, az ő személye köti össze az Ószövetséget az Újszövetséggel. E nap közel esik a nyári napfordulóhoz, így szokáskörébe kapcsolódik az ősi fénykultusz is. A tűzgyújtás célja megőrizni a fényt és segíteni a Nap évenkénti újjászületését.

Szent Iván-napi tűzgyújtás. A tüzet eredeti szokás szerint a gyerekek által összeszedett csontokból, szemétből gyújtották, hogy elűzzék a kutak környékén rejtőző sárkányokat. Gyógynövényeket és illatos növényeket is égettek, füstöltek, ezeknek gyógyító, rovarok ellen védő hatást tulajdonítottak. A tűznek ugyanakkor terméshozó, termékenység fokozó hatást is tulajdonítottak, a **tűzugrásnak** egészségvédő hatása mellett szerelemvarázsló célzata is volt.

APÁK NAPJA: június harmadik vasárnapja

Először Nyugat-Virginiában (USA), Fairmont templomában emlékeztek meg az apákról. 1972-ben iktatták törvénybe megünneplését. Ma már a világ számos országában köszöntik az apákat június harmadik vasárnapján.

A hónap hírei • A hónap hírei

PARTNERSÉG A CIGÁNYSÁG BEMUTATÁSÁRA SOMOGYBAN

♦ A cigányság történetével kapcsolatos kutatási anyagok minél szélesebb körű bemutatása, tudományos konferenciák közös szervezése, a cigányságot érintő kulturális antropológiai programok megvalósítása a célja a Kaposvári Cigány Kisebbségi Önkormányzat, a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint a Somogy Megyei Levéltár közötti együttműködési megállapodásnak. Az együttműködés hozzájárulhat ahhoz, hogy a többségi társadalom betekintést kapjon a cigányság történetével foglalkozó kutatásokba, egyúttal erősítheti a roma fiatalok identitástudatát. Az együttműködés részeként ősszel, de legkésőbb jövő év tavaszán szeretnének egy kiállítást rendezni, amely bemutatja a cigányság életét, történetét, kultúráját.

JÓ KEZDÉS

♦ Útjára indulhat a budapesti székhelyű Roma Oktatási Alap (ROA) „Jó kezdés” elnevezésű programja, amelynek az uniós támogatásáról Brüsszelben írták alá a projektszerződést. Az Európai Bizottság regionális politikával foglalkozó főigazgatósága márciusban hirdette ki, hogy a Roma Oktatási Alap pályázata elnyerte az Unió 95 százalékos anyagi támogatását a közel kétfélmillió eurós költségvetéssel gazdálkodó programhoz. A ROA tehát a költségeknek csupán az 5 százalékát kénytelen maga állni.

A kisgyerekek oktatásának fejlesztését célzó projektet

négy ország – Magyarország, Macedónia, Románia és Szlovákia – összesen 16 településén valósítják meg, 22 hónap alatt. Az alap ebben együttműködik nyolc helyi partnerszervezettel, valamint három nemzetközi szervezettel. A program megvalósításának magyarországi helyszíne Nyíregyháza, illetve a mátészalkai kistérség.

A ROA 2005-ben a Roma Integráció Évtizede Program keretében alakult meg. Olyan stratégiákat és programokat támogat 16 európai országban, amelyek a romák számára minőségi oktatást biztosítanak, illetve felszámolják az oktatási rendszerekben tapasztalható szeg-

regációt. Emellett felsőoktatási intézményekben tanuló roma fiataloknak folyósít ösztöndíjat.

KÁRTÉRÍTÉS OKTATÁSI SZEGREGÁCIÓ MIATT

♦ Miskolci roma diákok iskolai elkülönítése miatt kártérítést ítélt meg a Legfelsőbb Bíróság (LB). Magyar bíróság először ítélt meg jogerősen kártérítést oktatási szegregáció miatt. Az indoklás szerint a miskolci önkormányzat nem változtatta meg időben az iskolai körzethatárokat, „passzív magatartásával, mulasztásával” jogsértést követett el. A bíróság szerint az önkormányzat jogsértése abban nyilvánult

meg, hogy „hátrányos helyzetben tartotta” a roma diákokat. A 2004/2005-ös tanévben az öt roma diákot nem engedték átiratkozni a szüleik szerint jobb oktatást biztosító másik, ugyanabban a körzetben lévő iskolába.

A bíróság az egyenlő bánásmódhoz való jog megsértésén túl kártérítést is megítélt az öt egykori diáknak. Az öt érintett roma diáknak fejenként 100 ezer forint kártérítést ítélt meg a bíróság, a késedelmi kamatokkal együtt.

UNIÓS FORRÁSOK A ROMÁK TÁRSADALMI BEFOGADÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSÉÉRT

♦ Hivatalosan is útnak indult az Európai Unió másfélmillió eurós kísérleti programja a romák társadalmi befogadásáért. Az Európai Parlament három legnagyobb frakciója által közösen indítványozott kétéves kísérleti program célja olyan intézkedések kidolgozása, amelyek a meglévő tapasztalatokra alapozva elő tudják mozdítani a romák integrációját oktatási, társadalmi és gazdasági intézkedések révén, határon átvívelő együttműködéssel és a helyes gyakorlatok megosztásával. A program végrehajtását felügyelő Európai Bizottság regionális politikáért felelős főigazgatósága tavaly júliusban nyitotta meg pályázati kiírást három témakörben: kora gyermekkorú oktatás, mikrohitelzés és figyelemfelhívó kampányok lebonyolítása.

ELÍTÉLTE A ROMÁK ELLENI TÁMADÁSOKAT AZ EURÓPA TANÁCS

♦ Elítélte a romák ellen elkövetett támadásokat, és

Európa legnagyobb lélekszámú kisebbségének társadalmi befogadása mellett emelt szót kedden Strasbourgban az Európa Tanács (ET) parlamenti közgyűlése. Az állásfoglalásban az ET parlamenti közgyűlése megdöbbenésének adott hangot a roma kisebbség ellen az utóbbi időben elkövetett súlyos erőszakos cselekmények miatt. Ezek a bűntettek az európai történelem legsötétebb időszakait idézik – olvasható a szövegben, amely az ET-hez tartozó országok parlamenti képviselőiből álló közgyűlés közös álláspontját tükrözi. Az állásfoglalás szerint a tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk a romák oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi ellátási, lakhatási helyzetének javítása, illetve a társadalomba való beilleszkedésük előmozdítása érdekében. Az európai kormányoknak egyértelmű-

en el kell ítélniük a roma telepek elleni támadásokat, és a hatóságoknak fel kell lépniük az elkövetők ellen – hangoztatták Strasbourgban.

MAGYAR ÉTELEKET ÍZLELHETTEK A BRÜSSZELI SZEGÉNYEK EGY UNIÓS AKCIÓ JÓVOLTÁBÓL

♣ Gulyáslevest és csörögéfánkot készítettek a legszegényebb brüsszeli egy csoportjának magyar önkéntesek közreműködésével, a nemzeti szegénységellenes hálózatok és az Európai Parlament belga információs irodájának közös szervezésében. A jótékony célú akciót a szegények képviselőinek immár rendszeresen megtartott éves konferenciája előtt rendezték Brüsszel egyik szegénytelepén a célra rögtönzött „étteremben”. Ezt az évet az egyre növekvő

számú európai szegény ember problémáinak szenteli az EU, amely azt is célul tűzte ki, hogy a következő tíz évben jelentősen csökkenti a szegénységet. A szegények Európai Parlamentben rendezett tanácskozásával kapcsolatban a magyar szegénységellenes hálózat delegáltjai elmondták, hogy a következő tízéves EU-stratégiahoz (EU2020) kapcsolódva a Magyarországon szegénységben élők üzeneteit kívánják tolmácsolni, beleértve az oktatás problémáit, a pályakezdő fiatalok lehetetlen helyzetét, illetve az anyák újbóli munkába állását.

AZ EU HÁROMMILLIÓ EURÓVAL SEGÍTI ROMA GYEREKEK ISKOLÁZTATÁSÁT SZERBIÁBAN

♣ Az Európai Unió hárommillió euróval támo-

gatja a roma gyerekeknek a szerbiai oktatási rendszerbe való bevonását. Az eseményt az EU belgrádi képviselője és a szerb oktatási minisztérium szervezte „Oktatás mindenkinek” címmel. Az előirányzott összegből 1,8 millió eurót fordítanak arra az idén februárban elindított kétéves programra, amelynek keretében iskolai segítő hálózatát építenék ki; ők biztosítanak a kapcsolattartást a cigány családok és az iskola között. A maradék 1,2 millió euróból iskolaszereket vesznek.

Egyes adatok szerint a szerbiai cigány gyerekek 80 százaléka nem fejezi be az általános iskolát. Az ENSZ Gyermekalapja (UNICEF) szerint a szerbiai cigány családok gyerekeinek eleve csak a kétharmadát íratják be az iskolába, és közülük is csak kevesebb, mint minden harmadik (28 százalék) fejezi be a nyolc általánost. Vincent Degert, az EU szerbiai képviselőjének vezetője arról beszélt, el kell érni, hogy a roma szülők engedjék iskolába járni a gyerekeket, amilyen sokáig csak lehet, és ne kényszerítsék rá őket, hogy már egészen fiatalon ők is gondoskodjanak a család megélhetéséről. Zarko Obradovic szerb oktatási miniszter elmondta, a tanulással esély nyílik arra, hogy jobb életkörülményei legyenek a romáknak, és csökkenjen körükben a szegénység. A 7,5 milliós Szerbiában a kisebbségügyi minisztérium becslése szerint nagyjából 450 ezer cigány él.

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján.

RAJKÓ: SEGÉLYKONCERT AZ ÁRVÍZKÁROSULTAKÉRT

Rajkó Zenekar

♣ A Rajkó Zenekar és Tánckar Tokody Ilona, Muskát András, Pándi Piroska vendégművészek részvételével június 27-én Budapesten, a Kossuth Lajos téren adott koncertet az árvízkárosultak javára, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezettel együttműködésben. A zenés-táncos műsorban a klasszikus zene slágereivel, zenetörténeti ritkaságokkal, és folk-lór összeállítással várták a közönséget.

A koncert alatt az Ökumenikus Segélyszervezet önkéntesei csekket osztottak, amelyen a Magyar Posta jóvoltából akár a helyszínre kitelepített befizető pultoknál adományozhat a koncert közönsége az árvízkárosultak javára.

A hónap hírei • A hónap hírei

90 ÉVES TRIANON

1920. június 4-én került sor a trianoni békeszerződés aláírására a versailles-i kastélykert Nagy-Trianon nevű palotájában. A teljes magyar népesség harmada került uralom alá. Magyarországot etnikai, gazdasági, földrajzi szempontból egyaránt hatalmas veszteség érte.

A trianoni békeszerződés az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződések rendszerének részeként, a háborúban vesztes Magyarország (mint az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállama) és a háborúban győztes antant szövetség hatalmai (Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország) között létrejött békeszerződés, amely többek között az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása miatt meghatározta Magyarország és Ausztria, Románia, valamint az újonnan létrejött Csehszlovákia és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság új határait.

Az osztrák–magyar határokról 1919. július 10–11-én döntöttek. Az új határok a győztes nagyhatalmak méltányosabb elképzelései és a szövetséges, illetve szövetségesként elismert utódállamok túlzó követelései közötti kompromisszumok eredményeként alakultak ki. Ebből adódott, hogy az alapelveként meghirdetett nemzetiségi elvet számos esetben alárendelték a stratégiai, gazdasági és egyéb szempontoknak.

A magyar delegáció 1920. január 15-én kapta meg a békeszerződés tervezetét. Az ebben kijelölt új Magyarország területe 93 ezer négyzetkilométer volt, szemben az 1918 előtti 282 ezer négyzetkilométerrel (Horvátország nélkül), lakóinak száma pedig 7,6 millió, szemben a korábbi 18,2 millióval. A győztesek előírták, hogy Magyarország csak 35 ezer fős, önkéntesekből, azaz zsoldosokból álló hadsereget tarthat fenn. Az általános hadkötelezettséget megtiltották. A modern hadviselésben elengedhetetlen páncélos járműveket, tankokat, hadihajókat és harci repülőgépeket Magyarország nem gyárthatott és nem is vásárolhattott. A dunai flottillát át kellett adni a szövetségeseknek. A további paragrafusok előírták, hogy 1921-től kezdődően Magyarország harminc esztendőn át jóvátételt köteles fizetni az általa okozott háborús károkért. Ugyan-

ezen a napon, tehát 1920. január 15-én a békekonferencia titkársága megkapta a magyar álláspontokat tartalmazó úgynevezett előzetes jegyzékeket. Összesen húsz dokumentumról volt szó, amelyekhez számos statisztikai, térkép- és egyéb melléklet társult.

A békeszerződés tervezetének átételét és az előzetes magyar jegyzékek átadását követően, 1920. január 16-án **Apponyi Albert**, a magyar delegáció vezetője lehetőséget kapott arra, hogy az öt főhatalom – Franciaország, Nagy-Britannia, Olaszország, az USA és Japán – képviselői előtt szóban is kifejtse a magyar álláspontot. Erre a francia külügyminisztérium épületében került sor. A mintegy másfél órás ülés keretében Apponyi franciául és angolul ismertette a magyar álláspontot, majd röviden olaszul is összefoglalta.

Részlet Apponyi Albert 1920. január 16-i beszédéből:

„Ily nehéz és különös helyzet előtt állva, kérdezzük, hogy a fent említett elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különös szigorúságot Magyarországgal szemben? Talán az ítélkezés ténye lenne ez Magyarországgal szemben? Önök, Uram, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Legyen így; de akkor, azt hiszem, hogy a fokozat megállapításánál a bűnösség fokával arányban kellene eljárni, és mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb és létét leginkább veszélyeztető feltételekkel, úgy azt lehetne hinni, hogy éppen ő az, aki az összes nemzetek közül a legbűnösebb. Uram! Anélkül, hogy e kérdés részleteibe bocsátkoznék, hiszen ezt benyújtandó okmányaink fogják megtenni, ki kell jelentenem, hogy ezt az ítéletet nem lehet kimondani oly

Béketárgyalás
Versailles-ban, 1919-ben

Apponyi Albert

nemzet fölött, amely abban a pillanatban, amidőn a háború kitört, nem bírt teljes függetlenséggel és legfeljebb csak befolyást gyakorolhatott az Osztrák-Magyar Monarchia ügyeire és amely nemzet ezt, mint a legutóbb nyilvánosságra hozott okmányok bizonyítják, fel is használta arra, hogy helytelenítse azokat a lépéseket, amelyeknek a háborút elő kellett idézniük. Nem hiszem továbbá, hogy ítélettel állunk szemben, mert hiszen az ítélet oly eljárást tételez fel, amelyben a felek egyforma körülmények között hallgattatnak meg és egyformán tudják érveiket érvényre juttatni. Magyarországot azonban mindeddig nem hallgatták meg; lehetetlen tehát, hogy a békefeltételek ítélet jellegével birjanak.”

A beszéd tartalmazta továbbá, hogy a történelmi Magyarország egységét fenn kell tartani. Ennek érdekében történelmi, gazdasági, földrajzi, kulturális, sőt nyelvi-etnikai érveket egyaránt felhozott Apponyi. Ugyanakkor kijelentette azt is, hogy ezen érvek elutasítása, azaz a tervezetben szereplő határokhoz való ragaszkodás esetén Magyarország népszavazást kér. A beszéd elhangzása után Lloyd George brit miniszterelnök aziránt érdeklődött, hogy a kijelölt határok életbelépése esetén hány magyar fog élni a szomszédos államokban. Különösképpen az érdekelte, hogy a leszakadó magyar etnikum hol található: a határ mentén, avagy az új országtól távol, nyelvszigeteket alkotva.

Apponyi megmutatta a Teleki féle – azóta híressé vált – néprajzi térképet,

amelyen a magyar népességet a vörös szín jelölte. Pontosan látható volt, hogy nemcsak távoli nyelvszigetek kerülnek majd idegen uralom alá, hanem igen jelentős számban határ menti magyarok is.

Apponyi január 16-i szereplése és a magyar jegyzékek nem maradtak hatástalanok. A békeszerződés tervezetével szemben tett januári és februári magyar ellenvetéseket a Békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa először 1920. február 25-én vitatta meg. **Lloyd George** brit és **Francesco Nitti** olasz miniszterelnök ez alkalommal egyaránt a magyar észrevételek alapos megfontolását ajánlotta. **Millerand**, az új francia miniszterelnök ezzel szemben a kérdés bármilyen újratárgyalását fölöslegesnek tartotta. Álláspontja az volt, hogy a magyar békeszerződéssel kapcsolatos minden addigi döntést változtatás nélkül érvényesnek kell tekinteni.

A Legfelsőbb Tanács március 3-i ülésén Lloyd George ismét visszatért a

*Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,
Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.
Egy ezer évnek vére, könnye és
Verejtékes munkája adta meg
Szent jussunkat e drága hagyatékhoz.*

Juhász Gyula: Trianon (részlet)

magyar határok ügyére. Pontos statisztikai adatokat citálva mutatott rá, hogy a békeszerződés csaknem hárommillió magyart, azaz „a teljes magyar népesség harmadát” tervezi idegen uralom alá helyezni, és ezt „nem lesz könnyű megvédeni”. Nem lesz béke Közép-Európában – jövendölte –, „ha utólag kiderül, hogy Magyarország igényei jogosak, és hogy egész magyar közösségeket úgy adtak át Csehszlovákiának és Erdélynek, mint egy-egy marhacsordát csak azért, mert a konferencia elutasította a magyar ügy megvitatását”.

A vitában Nitti ismét Lloyd George mellé állt. **Philippe Berthelot** külügyi államtitkár, aki Millerand távollétében Franciaországot képviselte, viszont makacsul ellenezte az angol-olasz javaslatot. A kompromisszum, amiben végül megállapodtak, a döntés elnapolása, illetve az egész ügy átadása

lett a külügyminiszterek és nagykövetek tanácsának. A külügyminiszterek és nagykövetek tanácsa március 8-án tűzte napirendre a magyar határok esetleges megváltoztatásának kérdését. A hosszú vita eredménye az eredeti döntések érvényben hagyása lett. **Lord Curzon** brit külügyminiszter javaslatára mindössze annyi engedményt tettek, hogy kimondták: ha a határmegállapító bizottságok „alapos helyszíni vizsgálat eredményeként úgy találják, hogy bizonyos helyeken igazságtalanság történt, és módosításra van szükség, joguk legyen jelenteni véleményüket a Népszövetségnek”. Végül megállapodtak abban is, hogy a későbbi módosítás lehetőségét nem a békeszerződés szövegébe iktatják, hanem egy külön kísérőlevélben hozzák a magyarok tudomására.

A békeszerződés végleges szövegének átvétele után, 1920. május 19-én a békedelegáció lemondott. A dokumentum aláírására éppen kilencven évvel ezelőtt, 1920. június 4-én került sor a versailles-i kastélykert Nagy-Trianon nevű palotájában.

Területi következmények

Magyarország (más néven Magyar Királyság vagy a *Magyar Szent Korona országai*) az alábbi területeket veszítette el:

- Erdély és jelentős területek Magyarország keleti részéből (az ún. Partium, valamint a Bánság keleti része) Romániához került; – 103 093 km², a Magyar Királyság 31,78%-a.
- Az északon a főleg rutének által lakott Kárpátalja, a főleg szlovákok lakta Felvidék, a szinte csak magyarok lakta Csallóköz Csehszlovákiához került; – 61 633 km², a Magyar Királyság 18,9%-a.
- Délen az újonnan alakult délszláv állam, a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság része lett Magyarországból a Szerémség, Drávaköz (1163 km²), Bácska és a Bánság nyugati része, valamint a Muraköz (729 km²) és a Vendvidék ^{2/3}-a, a mai Muravidék (947,8 km²) – 62 092 km², a Magyar Királyság 19,14%-a. Az egész Horvát-Szlavónország; – 42 541 km², a Magyar Királyság 12,87%-a.

- Nyugaton egy sáv Ausztriához került, ahol később az új területekből Burgenland néven önálló tartományt hoztak létre a már aláírt Saint Germain-i békeszerződés alapján; – 3 965 km², a Magyar Királyság 1,22%-a.
- Északon Szepes és Árva megyéből az alábbi községek kerültek Lengyelországhoz:
 - Alsólápos (*Lapsze Niznie*), Alsólipnica (*Lipnica Wielka*), (*Czarny Dunajec*), Jablonka (*Jablonka*), (*Nowy Targ*), (*Raba Wyzna*), (*Bukowina Tatrzańska*)
 - Czarny Dunajec községből Pekelnik (*Piekelnik*) és Podszkle (*Podskle*) települések,
 - Nowy Targ községből Derzsény (*Dursztyn*), Bélakorompa (*Krempachy*) és Újbéla (*Nowa Biala*) települések,
 - Raba Wyzna községből Bukovinapodszkle (*Bukowina Osiedle*), Harkabúz (*Harkabuz*) és Szárnya (*Podsarnie*) települések,
 - Bukowina Tatrzańska községből Feketebérc (*Czarna Góra*), Szepesgyörke (*Jurgów*) és Répásfalu (*Rzepiska*) települések; – 589 km², a Magyar Királyság 0,18%-a.

- Fiume (mai neve: Rijeka) városa is a magyar Szent Korona része volt, de rövid önállóság után Isztriával és Zárával együtt Olaszországhoz került, majd 1947-ben Jugoszláviához csatolták; – 21 km², a Magyar Királyság 0,000065%-a.

A békeszerződés eredményeképp a 325 411 km² összterületű Magyar Királyság elveszítette területének több mint kétharmadát, (az ország Horvátország nélküli területe 282 870 km²-ről 92 963 km²-re csökkent) lakosságának több mint a felét, az 1910-ben még 20 886 487 fős ország lakossága 7 615 117 főre esett vissza.

Demográfia következmények

A Magyar Királyság lakóinak száma 20 886 487-ről 7 615 117-re esett visz-

szá. 1910-ben a Magyar Királyságban élő magyar népesség az össznépségg kb. 48,1%-át – Horvát-Szlavónország nélkül 54,6%-át – tette ki. Noha az elcsatolt területeken élők többsége nem volt magyar nemzetiségű, a békeszerződés során az országhatárok megvonása gyakran nem követte a nyelvi vagy nemzetiségi határokat. Sok esetben egységes tömbben élő magyar lakosságú területeket is elcsatoltak. Mintegy 3,3 millió magyar rekedt kívül az új magyar állam határain.

A magyar nemzetiségűek lélekszáma az elcsatolt területeken az 1910-es népszámlálás alapján:

- Felvidéken (ma Szlovákiához tartozó területen): 884 000 fő, a helyi lakosság 30%-a
- Árva vármegye és Szepes vármegye Lengyelországhoz került részein: 1 000 fő, a helyi lakosság 1,15%-a
- Erdélyben, Partiumban és Kelet-Bánságban (ma Romániához tartozó területen): 1 662 000 fő, a helyi lakosság 32%-a
- Vajdaságban (ma Szerbiához tartozó területen): 420 000 fő, a helyi lakosság 28%-a
- Kárpátalján (ma Ukrajnához tar-

tozó területen): 183 000 fő, a helyi lakosság 30%-a

- Horvátországban: 121 000 fő, a helyi lakosság 3,5%-a
- A Muramelléken (ma Szlovéniához tartozó területen): 20 800 fő, a helyi lakosság 1,6%-a
- Burgenlandban (ma Ausztriához tartozó területen): 26 200 fő, a helyi lakosság 9%-a
- Fiume városában (ma Horvátország része): 7 000 fő, a helyi lakosság 23,9%-a

A magyar nemzetgyűlés 1920. november 15-én ratifikálta, s 1921. július 26-án, a XXXIII. törvénycikkkel hirdette ki a békeszerződést. Az 1921. december 14–16-i népszavazás nyomán Sopron és környéke az ország része maradt, Északon Somoskő és környéke (kivéve a Somoskőújfalui várat) 1923-ban maradt Magyarország része.

A Magyar Országgyűlés 2010. május 31-i ülésnapján a trianoni békeszerződés aláírásának napját a Nemzeti Összetartozás napjává nyilvánította. Sólyom László köztársasági elnök június 3-án írta alá a törvényt, amely június 4-én lépett hatályba.

A Magyar Köztársaság Országgyűlésének 2010. évi XLV. törvénye a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről

Mi, a Magyar Köztársaság Országgyűlésének tagjai, azok, akik hiszünk abban, hogy Isten a történelem ura, s azok, akik a történelem menetét más forrásokból igyekszünk megérteni, hazánkért és a magyar nemzet egészéért, az Alkotmányban rögzített felelősségünk jegyében, a magyarság egyik legnagyobb történelmi tragédiájára, a történelmi Magyarországot szétdaraboló, s a magyar nemzetet több állam fennhatósága alá szorító, 1920. június 4-én aláírt békediktátumra emlékezve, számot vetve e békediktátum által okozott politikai, gazdasági, jogi és lélektani problémák máig tartó megoldatlanságával, egyaránt tiszteletben tartva a magyar nemzet érdekeit és más nemzetek jogát arra, hogy a magyarság számára fontos kérdésekről másként gondolkodjanak, attól a céltól vezettetve, hogy e cselekedettel hozzájárulunk a Kárpát-medencében együtt élő népek és nemzetek kölcsönös megértésén és együttműködésén alapuló békés jövőjéhez, s egyúttal a XX. század tragédiái által szétdarabolt Európa újraegyesítéséhez, a következő törvényt alkotjuk:

- 1. §** A Magyar Köztársaság Országgyűlése tisztelettel adózik mindazon emberek, közösségeik és azok vezetői, illetve az ő emléküik előtt, akik 1920. június 4., a magyar nemzet külső hatalmak által előidézett igazságtalan és méltánytalan szétszaggatása után áldozatvállalásukkal és teljesítményükkel lehetővé tették, hogy e tragédiát követően a magyarság mind szellemi, mind gazdasági értelemben képes volt újra megerősödni, s képes volt túlélni az ezt követő újabb történelmi tragédiákat is. Az Országgyűlés fejet hajt mindazon nők és férfiak, illetve az ő emléküik előtt, akik e küzdelemben az elmúlt kilencven év során magyarságukért hátrányt, sérelmet szenvedtek, külön megemlékezve azokról, akik az életüket kényszerültek áldozni nemzeti önazonosságuk vállalásáért. Az Országgyűlés elismeréssel emlékezik meg mindazokról, akik nem magyar emberként vállaltak szolidaritást a magyarsággal.
- 2. §** A Magyar Köztársaság Országgyűlése megállapítja, hogy a trianoni békediktátum által felvetett kérdések történelemből ismert eddigi megoldási kísérletei – mind az idegen hatalmak segítségével végrehajtott újabb határmódosítások, mind a nemzeti önazonosságnak a nemzetköziség ideológiája jegyében történt felszámolására irányuló törekvések – kudarcot vallottak. Ebből kiindulva az Országgyűlés kinyilvánítja, hogy a fenti problémák megoldását csak a nemzetközi jogi szabályok által kijelölt keretek között, demokratikus berendezkedésű, szuverenitásuk birtokában lévő, polgáraik és közösségeik számára gyarapodó jólétet, jogbiztonságot és a gyakorlatban is érvényesülő jogegyenlőséget biztosító, egyenrangú országok kölcsönös tiszteletén alapuló együttműködése eredményezheti, melynek kiindulópontja csak az egyének – a nemzeti önazonosság megválasztását is magában foglaló – szabadsága, s a nemzeti közösségek belső önrendelkezéshez való joga lehet. Az Országgyűlés ugyanakkor elítél minden olyan törekvést, amely az adott állam területén kisebbségben élő nemzetrészek asszimilációjának előidézésére irányul.
- 3. §** A Magyar Köztársaság Országgyűlése kinyilvánítja, hogy a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme. Ebből kiindulva az Országgyűlés megerősíti Magyarország elkötelezettségét a magyar nemzet tagjainak és közösségeinek egymással való kapcsolatuk fenntartására és ápolására, és az Európában elfogadott gyakorlatot alapul vevő közösségi autonómia különböző formáira irányuló természetes igényének támogatására.
- 4. §** A Magyar Köztársaság Országgyűlése kötelességének tekinti arra inteni a nemzet ma élő tagjait és a jövőbeni nemzedékeket, hogy a trianoni békediktátum okozta nemzeti tragédiára mindörökké emlékezve, más nemzetek tagjaiban okkal sérelmeket keltő hibáinkat is számon tartva, s ezekből okulva, az elmúlt kilencven esztendő küzdelmeiben az összefogás példáiból, a nemzeti megújulás eredményeiből erőt merítve, a nemzeti összetartozás erősítésén munkálkodjanak. Ennek érdekében az Országgyűlés június 4-ét, az 1920. évi trianoni békediktátum napját a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánítja.
- 5. §** Jelen törvény 2010. június 4-én lép hatályba.

*Sólyom László s.k.,
köztársasági elnök*

*Dr. Schmitt Pál s.k.,
az Országgyűlés elnöke*

Két feladat közül mindig a nehezebbet

Keresztény emberhez az méltó, ha a bajbajutottak felé fordul – ezzel indokolja **Balog Zoltán**, az előző parlament emberi jogi bizottságának elnöke, hogy elvállalta a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkári posztot. Balog új feladatköre a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban leginkább – de nem kizárólagosan – a cigányság beilleszkedésével kapcsolatos. Ez az államtitkárság az elkötelezett civileket is hálózatba kívánja szervezni, hogy jobb legyen a többség és kisebbség együttélése.

lyen élnek, ahol koncentrációdik a cigányság. Félelmüket mind a mai napig szörnyű események táplálják a „végeken”.

– Az ő szenvedéseikről az utóbbi években sokszor szóltam már; az új kormány közbiztonsági és büntetőjogi intézkedései fokról-fokra ezen is enyhíthetnek. De látnunk kell: a magyarországi cigányság széles köreiből félelemérzet van. Mi ugyan biztosak vagyunk abban, hogy a velük szemben elkövetett gyilkosságok sötét háttérű provokációk voltak, nem a létező magyar világból nőttek ki. Bízom abban, hogy egyszer itt is megtudjuk a teljes igazságot. Ettől függetlenül azonban a cigányok még félnek. S most azt is felismerték, hogy a szocialisták nem tudják megszabadítani őket a félelemtől, a Jobbikról nem is beszélve. Egyedül a Fidesztől remélhetnek valamilyen perspektívát.

– Más is szembeütnő a választási statisztikában. A borsodi Szendrőládon, ahol a lakosság nyolcvan százaléka kisebbségi, Horváth Aladár, a Roma Polgárjogi Alapítvány elnöke egyetlen szavazatot sem kapott... Ko-

Államtitkár úr! Minden jel arra mutat, hogy a tavaszi parlamenti választáson a cigányság az országos átlagnál is nagyobb arányban zárkózott fel a Fidesz-KDNP mögé. Az előző kormányok tehát hiába próbálták összemosni a polgári erőket a cigánygyűlölőkkel. De ez még nem magyarázat ekkora rokonszenvre.

– Az én kis privát statisztikám is azt mutatja, hogy a magyarországi cigányság

nagy része, bizonyos helyeken nyolcvan-nyolcvanöt százaléka a Fideszt választotta. Mondja még valaki,

hogy a cigányságban nincs reálpolitikai érzék! Az elmúlt nyolc év bebizonyította, hogy az MSZP-SZDSZ konglomerátum – amely rejtetten mindvégig megmaradt

– nem képes őket sem megvédeni, sem megsegíteni. Az elmúlt években ugyan egyre hangosabb lett a jogvédő ar-

rogancia, a cigányok helyzete mégis egyre kilátástalább lett.

– Ahogyan azoké is, akik nem cigányként olyan he-

**Balog Zoltán:
A valóságismeretem lesz az iránytűm.**

lompár Orbán, az Országos Cigány Önkormányzat vezetője Ózdon szerepelt le.

– Régóta hiányzik az a kisebbségi elit, amely szilárd egységet tudna teremteni a cigányság soraiban. Hiszen ez a közösség kiszolgáltató, könnyen megosztható. Azt viszont már egységesen látják a romák: érdekképviselői vezetőik többsége levitézlett.

– Kevésbé adatolható, de szintén nagy várakozás fűződik a romák körében az ön államtitkári kinevezéséhez.

– Nem szeretnék messianisztikus szerepben tetszelegni. Úgy gondolom, minél nagyobb a baj, annál nagyobb a várakozás. Van egy legendás alakja az európai cigánypolitikának, **Romani Rose**, a Német Szintik és Romák Központi Tanácsának elnöke. Többször járt Magyarországon, jó munkakapcsolatba kerültünk. Ő mondta, a szlovákiai cigányság beletörődött a sorsába, a magyarországi viszont sokkal öntudatosabb: küzdeni akar. Örülök, hogy van közös kiindulópont a romák és a kormány oldalán. Ez pedig az, hogy a helyzet nem maradhat úgy, ahogyan van.

– Mondják, olyan cigány közéleti szereplők is találkoztak értek öntől, akik a korábbi kormány kezére játszottak a társadalom folyamatos rasszizálásával, az etnikumok közötti feszültség szításával.

– Nekem, különösen az első hónapokban, mindenkivel le kell ülni, akinek a cigányságról mondanivalója van. Legalább ideiglenes fegyverszünetet szeretnék, hogy elindulhassanak azok a programok, melyekről úgy gondoljuk, segíteni tudunk

velük. Mert engem leginkább az a sok tízezer gyerek érdekel, aki lent él a faluvégén, a cigánytelepeken. Az foglalkoztat, hogyan lesz nekik egészségük, hogyan lehetnének pénzkeresők, munkavállalók, az új vagy még létre sem jött roma középosztály tagjai.

– Mióta készül arra, hogy ezt a területet irányítsa?

– Vállalva az érzélgősség látszatát, hadd utaljak a gyerekkoromra. Akkor azt láttam édesanyámtól, aki lelkesfeleség volt egy kis borsodi településen, hogy a nyári szünetekben összegyűjtött egy tucat cigánygyereket. Minden délután leültette őket, fagyit főzött nekik, tanított nekik az Úr

– Miért „társadalmi felzárkózásért felelős”, miért nem „romaügyi” államtitkár Balog Zoltán?

– Az utóbbival sem volna semmi bajom...

– Hát azért Teleki László nem öregbítette ennek a kifejezésnek a hírnevét. Elég csak a telep-felszámolási ígéreteit összevetni a telepek számának emelkedésével.

– Az ő romaügyi államtitkársága inkább kirakatcélú volt, másfél évig, ha tartott. A mi államtitkárságunk működésében természetesen fontos, hogy a romák megértsék azt, hogy őrájuk most különös figyelem irányul. Van egy államtitkárságuk.

Választani mindig lehet a jó meg a rossz között.

Jézusról, énekelt és játszott velük. Ebből komoly bonyodalom lett a faluban, mert voltak, akik azt mondták, a nagytiszteletű asszonynak nem ez a dolga. S akkor ő nagyon szépen megvédte ezt a munkát. Édesapám pedig harminc éven keresztül foglalkozott alkoholistákkal, akiket talán sokan még a cigányoknál is jobban megvetnek. Ő mondta, ha két feladat van, mindig a nehezebbet kell választani. Szüleimtől azt tanultam, a keresztyén emberhez az méltó, ha a bajjutottakat keresi meg, és segíteni próbál. A közelmúltra térve: az elmúlt ciklusban, az emberi jogi bizottság elnökeként számtalanszor szembesültem a cigányság rendkívül rossz helyzetével, s azzal, hogy az együttéléssel is nagyon súlyos gondok vannak. Úgy gondoltam, hogy ha az Orbán-kormány ezen a helyzeten változtatni akar, akkor én ennek szeretnék a részese lenni.

De az is cél, hogy megértse a többség is: nem kizárólag a romákon akarunk segíteni. Észak-Borsodban például nem csak a cigány szegregált; kis túlzással mindenkinek az. A „három hások” – ezt az új keletű betűszót a cigánygyerekek fedőneveként szoktak emlegetni, mert etnikai alapon nem lehet nyilvántartani őket – szóval a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek mintegy fele valójában nem cigány. Ezt szem előtt tartva mi esélyt kívánunk adni mindenkinek, aki valamely lecsúszott, kiszorult, hátrányos helyzetű népcsoporthoz, szociális vagy területi értelemben vett csoporthoz, közösséghez tartozik. Annál is inkább, mert bárki hátrányos helyzete tágabb környezetére, sőt az egész nemzeti közösségre is kihat. Van ennek az egész ügynek etnikai vonatkozása is, de ha csak annak tekintjük, akkor el fogjuk rontani a stratégiát.

– Az emberi jogi bizottság fideszes elnökeként szókimondással küzdött a „politikailag korrekt”, valójában az álságos, képmutató közbeszéd ellen. Kormányposztján tartani tudja ezt az őszinteségi fokot?

– Továbbra is a valóságismeretem lesz az iránytűm. Mert más lapra tartozik a valóságos helyzet, meg azok a sztereotípiák, amelyekben eddig leírták a magyarországi cigányság helyzetét neoliberalistáink. Ilyen a szegregáció és integráció erőltetett vagylagossága. Vannak persze olyan önkormányzatok, ahol sikerrel integrálják a cigányokat és nem cigányokat az oktatási intézményekben. Fideszes önkormányzatok – például Hódmezővásárhely, Esztergom – kaptak ezért dicséretet még Brüsszelszélből is. Mégsem gondolhatjuk, hogy ezek a módszerek mindenhol alkalmazhatók volnának.

– Lehetnek-e ön szerint egy-egy népnek, etnikai közösségnek elvetendő hagyományai, függetlenül e tradíciók keletkezési idejétől?

– Amikor egyszer megkérdeztek tőlem, lehet-e beszélni cigány bűnözésről, azt feleltem, elvileg lehet, ahogyan ukrán maffiáról, zsidó nagytőkéről, vagy keresztény képmutatásról is, csak éppen értelme nincs. Mert faji alapon általánosít. Magyar korrupció is van. Én meg magyar vagyok, mégis visszautasítom, ha e halmaz részének tekintenek. Pontosabb a meghatározás, ha például az MSZP-hez köthető korrupciós ügyekről és gyakorlatról beszélünk. Lehetnek persze olyan bűnözési típusok, melyek jobban jellemzők cigány háttérű közösségekben. De ez a kriminológusokra, bűnmegelőzőkre tartozik. A cigánybűnözés szó használata azért

megengedhetetlen, mert egy egész népcsoportot bélyegez meg, amely nem egységes a bűnelkövetéshez való viszony tekintetében. Minden állampolgárnak azonosak a jogai, de a kötelességei is: a törvények tisztelete.

– Hogyan lehet kezelni az etnikai sajátosságokat a munkanélküliség felszámolása terén?

– Kétségtelen, hogy másként kell a munkaerőpiacra vezetni a romákat és a nem romákat. Ennek okai között szocio-kulturális sajátosságokat éppúgy találunk, mint történeti tényezőket. Egy romatelepen, ahol nemzedéken keresztül nem volt senkinek a családban rendszeres, munkaviszonyszerű munkája, ott más a mentorálási feladat, mint egy olyan kisvárosi nem románál, aki bár munkanélküli, de apja, nagyapja a rendszerváltozás környékén leépített nagyiparban dolgozott.

– Hogyan képzeljük el a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárságot? Agytrösztként működik majd, vagy koordináló szereppel? Netán kiegészíti azt, amit más tárcánál, államtitkárságoknál tesznek a beilleszkedésért?

– Most épül föl ez a rendszer. Én főként koordináción gondolkozom és javaslattevésben. Nálunk megvan a tudás, az a szakembergárda, amely átlátja az eddigi programok hibáit, nehézségeit, csődjét és itt-ott részsikereit. Velük képesek leszünk ezeket úgy áttervezni, újraprogramozni, hogy sokkal jobb hatásfokkal működjenek. A kulcs a komplexitás. Hogy egy-egy programban ne zárólag oktatási, vagy kulturális vagy foglalkoztatáspo-

litikai eszközökhöz nyúljunk, hanem megpróbáljuk az egész problémarendszere hatni. Semmi értelme mondjuk újonnan épített vagy vásárolt házakba szétköltöztetni egy cigánytelepet, ha azon a vidéken nincs munkalehetőség. Ha viszont összekötjük a lakhatási körülmények javítását a munkához juttatással, és közben a gyermek iskoláztatásához is segítséget nyújtunk, azzal már valóságos esélyt adunk! Erőfeszítéseinkhez jó hátteret nyújthat, hogy a családi pótlék iskolalátogatáshoz kötésével kicsalogatjuk a romatelepről a gyerekeket az iskolába. De ez önmagában kevés.

A Lungo Drom révén olyan tudást és szervezőképességet tudhatunk magunk mellett, amelyre építhetünk.

– Integrálásra vállalkozó kalandorok, álszakértők és szocpolcsaló építési vállalkozók tollasodtak meg úgy, hogy közben a cigánykérdés csak súlyosbodott. Eltűnik majd ez a jelenség?

– Az ilyen személyeknek, brancsoknak nem szabad újabb lehetőséget adni. Ha valakik korruptak voltak, a vizsgálatot és a feljelentést nem úszhatják meg. Erre a munkára is lesz kormányfelelős. Engem, mint államtitkárt azonban az érdekel, hogy mit tanulhatunk a múltból, hogy jobban csináljuk majd.

– Fölé nőhet-e az oktatási integráció terén a felzárkózási államtitkár az oktatási államtitkárnak?

– Visszakérdezek: milyen kormány az, ahol versengés van az egyes tárcák, állam-

titkárságok között? Én mindent együttműködésben szeretnék tenni Hoffmann Rózsa oktatási, Soltész Miklós szociális és Czomba Sándor foglalkoztatási államtitkárral. Kétségtelen, hogy az oktatási integráció csak az egész közoktatási rendszer megreformálásának a részeként képzelhető el. A foglalkoztatáspolitikában az én dolgom például az, hogy azokból a munkaalkalmakból, melyek teremődnek, a romáknak megfelelő rész jusson, s azt ők igénybe is vegyék. Erre már saját rendszerünk lehet, roma munkaszervezők, kis- és középvállalkozók. Komoly szövetségeink vannak ebben a vi-

lágban. A Lungo Drom révén olyan tudást és szervezőképességet tudhatunk magunk mellett, amelyre építhetünk.

– Szóval az egyes állami szervek között nem sikkad el többé a segítség és a felelősség? S ha így lesz, jelentkezik az eredmény?

– Ennek a nemzeti ügynek a kezelése alapvetően három dolgon múlik. Az egyik a rend. Mindenkinek tudomásul kell venni, hogy bűnözésből nem lehet megélni, még ott is, ahol ez nagyon nehéz. Választani mindig lehet a jó meg a rossz között. A másik a pénz. Nem a mennyiség növelése a döntő, a fölhasználáson kell leginkább javítani. A harmadik tényező az ember...

– Istent kihagyná a feltetelek felsorolásából egy

jobboldali szakpolitikus, református teológus?

– Nem, mert Ő úgysem engedi, hogy kihagyják. Az emberi tényező említésével arra is utalok, hogy sok keresztény attitűdből működő közösséget, vezetőt, lelki embert, ha úgy tetszik: miszisionáriust tekintünk szövetségesnek. De nemcsak velük, hanem más civilekkel is együtt fogunk működni. Mindenkivel, aki kész az elzárányosodott körülmények között élő cigányokhoz elmenni, aki kész a segítségnyújtásra, tisztán emberbarátságból. Jószándékú, jóakarátú, elkötelezett, hozzáértő nem roma és roma emberek „üdvahadserege” nélkül nem fog mozdulni a dolog. Az ilyen civilek rengetegen vannak, ám őket hálózattá kell szervezni, hivatalosan is el kell ismerni, meg kell erősíteni őket, hogy ne csak itt-ott legyen egy kis „oázis”, másutt pedig a nagy nihil. Ezek a szigetek érjenek, kapcsolódjanak végre össze.

– Az egyik leghálátlanabbnak tűnő területet vállalta el. Nincsenek nyugtalan éjszakái?

– Éjjelente egy 1913-as visszaemlékezést olvasok, az akkori kormány cigányügyi megbízottjának tollából az ő kudarcairól. Kevesen tudják: sehol Európában nem foglalkoztak olyan intenzíven e kérdéskörrel, mint nálunk, ráadásul már évszázadok óta! Ezért sem állunk olyan rosszul, ahogy látszik. Szlovákiában vagy Romániában még el se jutottak e probléma valós dimenzióinak a fölismeréséhez. S talán még Brüsszelben sem. Mi Magyarországon legalább nem fedjük el a bajt.

Kacsoh Dániel (MH)

Ha egy roma származású tanuló akar és küzd, minden segítséget megkap a fejlődéséhez

Dávid Attila jánosházi, négy gyerek édesapja. 1991-ben lépett be a Lungo Dromba, 2000 óta elnökségi tag. Kisebbségi önkormányzati képviselő, évek óta vezeti a Vas Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzatot.

Mint a települési cigány kisebbségi önkormányzat elnöke, lehetőségem van segíteni a cigányságot érintő problémák megoldásában. Elég jónak mondható a kapcsolatom a képviselőkkel és **Keresztes István** polgármester úrral. Segítségére mindig számíthatunk, a helyi roma lakosság sokat köszönhet neki – mondja **Dávid Attila** vas megyei roma vezető, aki kiváló kapcsolatokat ápol a jánosházi intézmények vezetőivel, munkatársaival is. – Többször volt már példa arra, hogy a kisebbségi és a többségi társadalom tagjai közötti konfliktusok megoldásában is részt vettem. Minden alkalommal felhívom a helyi oktatási, szociális és más intézmények vezetőinek a figyelmét arra, hogyha bármilyen nézeteltérés, probléma akad a cigány származású tanulókkal, családtagjaikkal vagy az ügyfeleikkel, keressenek meg. Mindenre található megoldás.

– *A válság hatásai többszörösen is sújtják a romákat. Érzékelik ezt vezetőik, közte Ön is?*

– Az a tapasztalatom, hogy cigány származásúként jobban meg tudom érteni a romákkal azt, amit esetleg egy nem romától nem fogadnak el. Ebben meggyőződésem szerint nagy szerepe van annak is, hogy az anyanyelvükön, lovári nyelven tudom megszólítani őket. A Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat együttműködése a Vas Megyei Önkormányzattal harmonikusnak mondható. **Kovács Ferenc** elnök úr segítségével mindig számíthatunk, és a megyei önkormányzatnál is számíthat-

nak ránk a romákkal kapcsolatos kérdésekben. Mi is az országért vagyunk.

– *Miként látja a vasi kisebbségeket, benne a romák helyzetét?*

– Magyarországon a kisebbségi törvény tíz nemzeti és etnikai kisebbséget ismer. Közöttük sajátos helyzetük van a romáknak, hiszen talán mi vagyunk

nincsenek szociálisan hátrányos helyzetűek.

– *Mint helyi, megyei és országos vezető, mely területeknek adnak prioritást, segítőndő a népcsoport felemelkedését?*

– A legfontosabbnak tartom a foglalkoztatási helyzet javítását. Nagyon fontos az alulképzettek, szakmával nem rendelkezők továbbképzése. Jó lenne, ha nemcsak az állam foglalkoztatná őket közmunkaprogramok keretében, hanem a versenyszférában is tudnának munkát találni. Az lenne a jó, ha egyes cégek vezetői felvételnél nem a pályázók bőrszínét, hanem a munkára való alkalmasságukat néznék. Elhiszem, hogy vannak rossz tapasztalatok cigány származású munkavállalókkal kapcsolatban. De azt már nem, hogy ne lenne a nem cigányok között is olyan, aki hanyag, vagy esetleg lop. A foglalkoztatás mellett nagyon fontosnak tartom az oktatást is, hiszen közhely, hogy csak a tudás az egyetlen út, amin a cigányság ki tud jutni hátrányos helyzetéből. Jónak tartom az új kormány azon törekvéseit, hogy visszaállítsa a pedagógusok tekintélyét. Sajnos az elmúlt években éppen ezzel ellentétes tendenciáknak lehettünk tanúi. Úgy gondolom, hogy a neveléshez elengedhetetlen a tekintély. Személyes tapasztalatom, hogy a tanítók, tanárok nagyon segítőkészek a cigány tanulók esetében. Ha egy roma származású tanuló akar, és küzd, rendszeresen kérésül az órákra, minden segítséget megkap a fejlődéséhez. Tehát ez nem pénz,

Dávid Attila

azok, akik a legkevésbé asszimilálódtunk, és antropológiai jegyeink alapján is jobban különbözünk a többségi társadalomtól. Sajnos felerősödött az előítélet is, ez nagy károkat okoz mindenkinek. Szerencsére Vas megyében nem olyan rossz a cigányok helyzete, mint az ország keletibb megyéiben. Nálunk munkalehetőség is bővebben akad, ez persze nem jelenti azt, hogy

hanem szemléletmód kérdése. Egyetlen interaktív tábla sem ér annyit, mint egy lelkes, gyermekszerető pedagógus. A jelszó a cigányok számára szerintem a munka és tanulás kell, hogy legyen!

– **Milyen körülmények között működnek a roma érdekvédelmi szervezetek?**

– A kisebbségi önkormányzatok finanszírozása katasztrofális. Kíváncsi lennék, hogy ki tudna többet tenni az évi 550 ezer forintos költségvetésből... Hogy minél jobban megfogjuk a pénzt, a kisebbségi önkormányzatok tagjai és elnökei kivétel nélkül társadalmi munkában látják el a feladatukat. Az önkormányzatok támogatásának növelése mellett elsősorban országos felzárkóztatási programok beindítására és finanszírozására lenne szükség. A progra-

mokba be kell vonni a kisebbségi önkormányzatokat és azokat a civil szervezeteket is, akik már az elmúlt évben sokat tettek a roma integráció terén.

– **Mire számítanak, mit kellene gyorsan tennie az új kormányoknak?**

– Sokat várunk tőle. Magyarország jövője szempontjából sarkalatos kérdés a romák helyzetének megoldása. Úgy gondolom, hogy az országnak nagy tartalékai vannak a cigányságban, amelyeket ki kell aknázni. A nyugat-európai országoktól eltérően hazánknak nincs szüksége vendégmunkásokra, a foglalkoztatási problémákat belülről, a cigányság bevonásával meg lehet oldani. E lehetőségek kihasználása kényszerpálya, ugyanis véleményem szerint, ha a többségi társadalom, és a felelős roma közéleti személyek engedik

még jobban leszakadni a cigányságot, az óriási társadalmi feszültségekhez fog vezetni, ami az országot a szakadék szélére sodorhatja.

– **Mi a véleménye a három csapás törvényről?**

– Egyetértek vele. Az erőszakos bűnözőket példásan meg kell büntetni. Megjegyzem ugyanakkor, hogy nincs olyan: cigánybűnözés. A bűncselekmények között nem lehet különbséget tenni azon az alapon, hogy azt cigány vagy nem cigány követte-e el. Azt látom, hogy a korábbinál jóval nagyobb a társadalmi előítélet a romák iránt, így aztán gúzsba kötve kell táncolni. Szerencsére megyénk e tekintetben is toleráns.

Kozma Gábor

VÁLASZTÁS 2010

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2010

Július 15-ig fel kell vetetnie magát a kisebbségi választói jegyzékbe annak, aki részt akar venni az októberi települési kisebbségi önkormányzati választáson. Kisebbségi jelölt csak az lehet és kisebbségi jelöltekre csak az szavazhat, aki a kisebbségi választó jegyzékben szerepel.

A helyi választási irodák május 31-ig levélben tájékoztatták a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választójoggal rendelkező, október 1-jéig nagykorúvá váló magyar állampolgárokat a kisebbségi választói jegyzékbe felvétellel kapcsolatos tudnivalókról, és megküldték nekik a kérelem formanyomtatványt a választói jegyzékbe vételhez.

Amennyiben a választó a 13 kisebbség valamelyikéhez (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén vagy ukrán)

tartozik, 2010 őszén részt vehet a települési kisebbségi önkormányzati választáson. A szavazást egy napon tartják a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásával.

A települési kisebbségi önkormányzati választáson csak az szavazhat, aki a 13 kisebbség egyikéhez tartozik, a kisebbséghez tartozását nyilatkozattal vállalja, nagykorú vagy október 1-jéig nagykorúvá válik, továbbá a helyi önkormányzati képviselők választásán választójoggal rendelkezik és szerepel a kisebbségi választói jegyzékben. (A jelölteknek is

ezeknek a feltételeknek kell megfelelniük).

A felvételt a kisebbségi választói jegyzékbe július 15-én 16 óráig lehet kérni a választópolgár lakóhelye sze-

rint település jegyzőjétől a tájékoztató levélhez küldött formanyomtatványon. Amennyiben ezt valaki elvesztette, letöltheti az Országos Választási Iroda hon-

A jegyzőnek július 15-éig kell döntenie a kisebbségi választói jegyzékbe vételről. A jegyző mindenkit felvesz a jegyzékbe, aki az előírt feltételeket teljesíti. Amennyiben

A kisebbségi önkormányzati választást akkor tűzi ki a helyi választási bizottság, ha a településen adott kisebbség választói jegyzékében szereplő kisebbségi választó-

Sokak szemében visszatérő kelt a kisebbségi választói jegyzékbe való felvétel, felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy a kisebbségi választási eljárásban a kisebbségi választói jegyzék – a számadatok kivételével – nem nyilvános, tekintettel arra, hogy személyes és különleges adatokat tartalmaz. A kisebbségi választói jegyzékbe csak a választási iroda, a választási bizottság és a bíróság tekinthet be, feladatai végrehajtásánál. A kisebbségi választói jegy-

A szavazást településenként erre a célra létrehozott, önálló szavazókörben tartják, amelynek címéről a jegyző értesítőt küld. Amennyiben a szavazókörben 1 200-nál több választót várnak, úgy lehetőség van további szavazókörök kijelölésére.

A nemzeti együttműködés rendszere

A kormány első intézkedéseiről, törvényjavaslatairól már előző lapszámunkban hírt adtunk. Most azokat az alapvető változásokat kívánjuk összefoglalóan bemutatni, amelyeket a kormány első helyen szerepeltet tervei között a magyar gazdaság talpra állítása érdekében. Az első akcióterv végrehajtásával a kormány megkezdte a kormányprogram megvalósítását.

Az élet minden területét érintő, változásokat hozó első akcióterv két fő alap gondolatra koncentrál: egy új gazdasági rendszer kialakítására és a kölcsönös felelősségvállalás elvének alkalmazására. A kormány új adórendszerét ígér, melynek alapja az alacsonyabb, mindenki által azonos mértékben megfizetendő adó.

ÚJ GAZDASÁGI RENDSZER

Adócsökkentés

- Csökkenteni akarják a cégek nyereség után fizetendő társasági adót 19%-ról 10%-ra (500 millió forintot éves nyereség alatt)
- Bevezetik az egykulcsos családi SZJA-t, melyre a tervek szerint 2 év alatt állnak át úgy, hogy ennyi idő alatt 1,3 millió munkavállalót vonnak be az adórendszerbe, és ennyi idő alatt kivezetik a rend-

szerből az adójóváírás intézményét. Az így kialakított rendszerre való átállás fokozatosan a teherbíró-képesség növekedésével párhuzamosan történik.

- Eltörölnek 10 kisadót: olyan adónemekről van szó, amelyek beszedése többbe kerül, mint a bevétel: pl. tévékészülék üzemben tartási díja, épület utáni idegenforgalmi adó, vállalkozók kommunális adója, vízgazdálkodási termelői érdekeltségi hozzájárulások).
- Bevezetik az adórendszeren kívüli keresetet, vagyis adózott jövedelemből való munkalehetőség biztosítása esetén nem kell újra adót fizetni.
- A magántulajdon szabadságának védelmét szolgálja, hogy az adószabadság megteremtésének jegyében a vér szerinti egyenes ági rokonok közötti vagyonmozgás, az adózott jövedelemből való foglalkoztatás és a gyermekekről való gondoskodás adózási szempontból az állam hatáskörén kívülre kerül.

A bürokrácia leépítése

- A beruházások során ma 51 engedélyt szükséges megkérni, ezeknek az 1/3-át el kívánják törölni.
- Jelentősen egyszerűsíteni szeretnék az alkalmi foglalkoztatás feltételeit: a mai 18 adat helyett a tervek szerint a jövőben elegendő lesz csupán egyet közölni.
- Ingatlan bérbeadása esetén a bérbeadónak nem kell vállalkozóvá válnia.
- Visszaadják a szabad pálinkafőzés jogát.
- A történelmi egyházak és a karitatív szervezetek kérésére újra ÁFA-mentessé teszik az adományozást.
- Jelentős mértékben könnyíteni kívánnak a kistermelők élelmiszer-termelési, feldolgozási és értékesítési feltételein.

Kis- és középvállalkozások támogatása

- Cél a Széchenyi Kártya program újbóli fellendítése, felhasználási körének bővítése beruházásra és pályázati önerőre vonatkozóan.
- Átrendezi az európai uniós forrásokat a kis- és közepes vállalkozások érdekében.

KÖLCSÖNÖS FELELŐSSÉGVÁLLALÁS

Az egyensúly védelme

- Az állami és költségvetési intézményeknél költségstopot rendelnek el.
- A közszféra bérkiadásait befagyasztják.
- A költségvetési kiadásokat felülvizsgálják az alapok és a tárcák vonatkozásában.
- Felülvizsgálják a külső megbízásokat és a feladat kiszervezéseket.

Fenti intézkedések azt célozzák, hogy mintegy 120 milliárd forintnyi megtakarítást érjenek el a költségvetésben.

A közérdek védelme

- A hatvan napon túli végkielégítéseket és az egyéb béren felüli juttatásokat (pl. titoktartási pénz) 98%-os adóval sújtják.
- Bevezetik a havi bruttó 2 millió forintos fizetési plafont az állami szférában.
- Az állami vagyonkezelés területén áttérnek a bértömeg-gazdálkodásra, amely a tervek szerint legalább 15%-os bértömegcsökkentést jelent. Az állami vállalatoknál jelenleg 100 igazgatóság működik, ezek számát 10-re csökkentik.
- A pártok költségvetési támogatását 15%-kal csökkentik.
- A jelentős mennyiségű közpénzzel gazdálkodó intézményekhez költségvetési felügyelőt rendelnek.
- Az állami szférában nem engedélyezik a telefon-, a bútor- és a gépjárműcserét.
- Létrehozzák a Nemzeti Eszközkezelő Társaságot.
- Bevezetik a bankadót, hiszen jogos elvárás, hogy a

Matolcsy György
nemzetgazdasági miniszter

közteherviselésből – eddig az állam által támogatásban részesített – bankok is vegyék ki a részüket. Megadóztatják a bankokat, a biztosító társaságokat, illetve pénzügyi lízingscégeket: a költségvetésbe történő befizetésüket 13 milliárd forint-ról 200 milliárd forintra emelik. Ez az adó nem előreláthatólag három év alatt kerül kivezetésre a rendszerből.

Az emberek védelme

- Megvédik a devizahitelesek: a jelzálog bejegyzése csak forint alapú lakásvásárlási hitel esetén lesz engedélyezve.
- Bevezetik a másodlagos élelmiszer-vizsgálatot, melynek célja, hogy ezentúl ne áramolhasson Európa élelmiszerhulladéka Magyarországra, s ugyanakkor nagyobb teret kaphasson a jó minőségű magyar áru.
- Moratóriumot rendelnek el a közüzemi díjak emelésére vonatkozóan és megkezdik a tárgyalásokat az ármegállapítás új rendszeréről.
- 2010. december 31-ig kilakoltatási moratóriumot rendelnek el, s egyúttal tárgyalásokat kezdeményeznek az adósok és a hitelezők között.

A fenti példák azt mutatják, hogy a magyar gazdaság talpra állítása a nemzeti ügyek között az első helyen szerepel. Az új gazdasági rendszer középpontjában a munkahelyteremtés áll – mindenkinek lehetőséget kell adni arra, hogy törvényesen, tiszta lelkiismerettel érhesse el sikereket és biztosíthassa családja biztonságát.

A kisebbségi törvény módosítását tervezi a kormány

„...a kisebbségek nem tárgyai, hanem alanyai ennek az együttműködésnek. Csak akkor tudják betölteni pozitív szerepüket az államközi tevékenységben, ha maguk is cselekvő, alakító részesei ezeknek a kapcsolatoknak...”

Joó (1984:249)

A kisebbségi törvény felülvizsgálata és újragondolása lesz az Országgyűlés és a kormány 13 nemzeti és etnikai közösséget érintő egyik legfontosabb feladata a következő években – mondta Szászfalvi László egyházügyi, civilügyi és nemzetiségi államtitkár, Kállai Ernő kisebbségi ombudsmanál július 16-ai találkozáját követően.

Szászfalvi László

Balog Zoltán társadalmi felzárkóztatásért felelős államtitkár kijelentette: a kormányzat a foglalkoztatás, az oktatás, a kultúra és az integráció témakörében is számít az kisebbségi ombudsman tapasztalataira, és a kisebbségek parlamenti képvisellete szabályainak kidolgozásában is szoros együttműködést várnak tőle.

A kisebbségi kérdés jelenéről és jövőjéről tartott konzultáción Szászfalvi László közölte, hogy a kisebbségek parlamenti képviselétét az alkotmány módosítása-

Az ENSZ diszkriminációellenes és kisebbségvédelmi albizottsága első ülésén így határozta meg a kisebbségek fogalmát: „Egy ország nem domináns csoportjai, amelyek, miközben a többséggel egyenjogúak kívánnak lenni, bizonyos mértékben differenciált bánásmódot igényelnek, hogy ily módon megőrizhessék azokat a jellemvonásaikat, amelyek őket a lakosság többségétől megkülönböztetik.”

val 2014-től – az Országgyűlés kisebb létszáma mellett – biztosítják.

Az még további megoldásra váró kérdés, hogy hogyan osztozna a 13 kisebbségi közösség a kisebbségeknek fenntartott képviselői helyeken. Ez azért is kiemelkedő kérdés, hiszen a kisebbségek eltérő lélekszámúak, így felmerül, vajon a romák, a németek vagy éppen a horvátok azonos számú, vagy lélekszámuknak megfelelően arányos képviselői helyet kaphatnak majd. Az államtitkárt véleménye szerint erre aprólékos munkával kell megoldást találni, azt azonban kijelentette: legfel-

Fotó: MH

VISSZATEKINTÉS

Az, hogy egy kisebbség mennyire képes megőrizni azonosságát, illetve mennyire asszimilálódik, alapvetően két tényezőtől függ: a kisebbség felett szuverenitást (főhatalmat) gyakorló állam politikájától; a kisebbség önmegtartó (önmegvalósító igényétől, képességétől, erejétől (számarányától, gazdasági-társadalmi fejlettségétől, önállósági tudatától, az esetleges külső támogatástól, az anyanemzet lététől stb.) (Joó 1984:257).

A Magyar Köztársaság a nemzeti és etnikai önazonossághoz való jogot az egyetemes emberi jogok részének tekinti. A nemzeti és etnikai kisebbségek egyéni és közösségi jogait alapvető állampolgári jogként ismeri el, és mindezek tiszteletben tartásának érvényt szerez. Hazánkban a kisebbségekre vonatkozó jogi szabályozás számos jogszabályban megjelenik. Alkotmányunk kimondja, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény pedig – melyet 96%-os szavazati aránnyal, a hat parlamenti párt konszenzusával fogadott el az Országgyűlés –, alapvető rendelkezések sorában – az emberi jogok védelmi rendszerének alapelveivel összhangban –, nyomatékosítja a diszkrimináció tilalmát. A nemzeti és etnikai kisebbségek fennmaradása és fejlődése, a többség és a kisebbség közötti eleve meglévő egyenlőtlenségek mérséklése, a kisebbségi létből fakadó hátrányok enyhítése kedvezményes bánásmódot, közösségeket is megillető sajátos jogokat igényel. Ezek foglalatja a fenti jogszabály.

A törvény nyomán Magyarországon megvalósult nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzati rendszer egy olyan kísérlet, amelynek a magyar történelemben nincs korábbi előzménye, de nincs nemzetközi analógiája sem. Lényege, hogy a szórványban élő tizenhárom nemzeti és etnikai kisebbség – közte a cigányság – számára egy olyan autonómiamodellt teremtsen meg, amely megfelel e kisebbségek történelmi, nyelvi sajátosságainak, ugyanakkor olyan tág jogi kereteket biztosít, amely révén a modell akkor válhat igazán élővé, ha ezeket a jogi lehetőségeket egy erős, kisebbségi önszerveződő aktivitás tölti meg.

A kisebbségi önkormányzat: a törvényben meghatározott közszolgáltatási feladatokat ellátó, testületi formában működő, jogi személyiséggel rendelkező, demokratikus választások útján e törvény alapján, külön törvény által meghatározott eljárási rendben létrehozott

szervezet, amely a kisebbségi közösséget megillető jogosultságok érvényesítésére, a kisebbségek érdekeinek védelmére és képviseletére, a kisebbségi közügyek települési, területi (megyei, fővárosi) vagy országos szinten történő önálló intézésére jön létre. Figyelembe véve, hogy az önkormányzatok a demokratikus rendszer alapját képezik, a kisebbségi önkormányzatok létrehozását, tevékenységét és az ezáltal megvalósuló kulturális autonómiát az Országgyűlés a kisebbségek sajátos jogérvényesítése egyik legfontosabb alapfeltételének tekinti.

A kisebbségi önkormányzatok létrejötte a magyarországi kisebbségek számára új érdekérvényesítési fórumokat teremtett a politikai szerepvállaláshoz, a sajátos kisebbségi érdekek megfogalmazásához és érvényesítéséhez.

A magyarországi kisebbségi önkormányzatiság – többször is hangsúlyozott – egyedülállósága bizonyos. Bár Európában több – a cigányság érdekeit védő, érvényesítő – képviseleti forma (ombudsman vagy parlamenti biztosi intézmény /pl. Macedónia, Románia/, petíciós bizottság /pl. Cseh Köztársaság, Moldávia/) is megtalálható, ezek közül azonban egyik sem meghatározó, s ugyanakkor egyik sem alulról építkező, minden szinten (helyi, területi, országos) jelenlétet biztosító képviseletet. Annak ellenére nincsenek a hazánkéhoz hasonló struktúrák, hogy Európában a Minority Rights Group felmérése szerint (Gheorghe-Liégeois 1995) bizonyos országokban meghatározó a cigány népesség aránya, például Románia: 1,8–2,5 millió, vagy Spanyolország és Bulgária: 700–800 ezer. Románia a szinte egyedüli, ahol a roma parlamenti képviselők számára fenntartott hely van és ombudsman/parlamenti biztosi intézmény működik.

Előttünk álló kihívás a kisebbségek országgyűlési képviselete. Annak ellenére, hogy a magyar Alkotmány biztosítja a nemzeti és etnikai kisebbségek jogát a parlamenti képviselethez, illetve a Nektv. 20. § (1) is kimondja: a kisebbségeknek – külön törvényben meghatározott módon – joguk van az országgyűlési képviseletre, hazánkban még nem sikerült teljes körű konszenzust kialakítani e kérdésben.

Marsi Edit

jobb tizenhárom, kisebbségeknek fenntartott képviselői helyben gondolkodik a kormány, ezen kellene osztozkodniuk az érintett kisebbségi közösségeknek. Ennek megoldásában számítanak az ombudsman hatékony közreműködésére is.

Az államtitkár legfontosabb feladatok között jelölte meg a kisebbségi törvény módosítását, illetve a kisebbségi önkormányzatok és szervezetek hatékonyságának vizsgálatát.

A találkozón érintették az integráció, a szegregáció, a foglalkoztatás, valamint az oktatási és kulturális ügyek

témakörét is. **Kállai Ernő** átadta Balog Zoltán és Szászfalvi László részére a hivatalba lépése óta készített koncepcionális jelentőségű javaslatait. A kisebbségi ombudsman szerint, aki egyébként a találkozót kezdeményezte, az országos önkormányzatoknak kultúrával: kiállításokkal, iskolákkal, színházzal kellene foglalkozniuk, nem pedig politikával. Az szegregált oktatással kapcsolatos úgy fogalmazott: nem az a baj, hogy a roma gyerekek elkülönítve tanulnak, hanem az, hogy ezekben az intézményekben gyengébb az oktatás színvonala, és emiatt csak munkanélküliek újabb rétege termelődik.

**Gávavencsellő Nagyközség Önkormányzata szakmai bemutató napot tartott
az ÉAOP-4.1.1/2F/2f-2009-0033 számú
„Rakovszky Sámuel Általános és Művészeti Iskola komplex fejlesztése” című
projektjének keretében június 8-án.**

A több mint 250 milliós iskolai infrastruktúrafejlesztést szakmai fejlesztése is követte a gávavencsellői Rakovszky Sámuel általános iskolában. Az iskola pedagógusai a fejlesztési projekt részeként az integrált pedagógiai rendszer alkalmazásával kapcsolatos továbbképzésen vettek részt, melynek tapasztalatait a szakmai nyílt nap keretében osztották meg a kistérség iskoláinak pedagógusaival.

Az integráció befogadó pedagógiai szemléletet feltételez, módszertani váltást jelent. Új tanítási-nevelési folyamat ez, melyben a különböző képességű gyerekek saját érdeklődési körüknek, felkészültségi szintjüknek megfelelően kapják a feladatot, ezáltal sikerélmény éri őket, az együttműködésük pedig a toleranciát erősíti. A tudásátadás nem egyirányú, előtérbe kerül a gyerek kreativitása. A módszert alkalmazó iskolában az eredmények láthatóan javulnak, a gyerekek használható tudást szereznek és megtanulják a kommunikációt – hangsúlyozta **Nánásiné Szabolcsi Mónika** iskolaigazgató.

A továbbképzés része volt a tavalyi évben megkezdett iskola felújítási projektnek, melynek forrását az Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség közoktatási intézmények beruházásainak célirányos támogatására kiírt pályázata biztosítja és célja a közoktatási reformfolyamatoknak megfelelően a minőségi oktatás megteremtéséhez szükséges feltételek biztosítása.

A hátrányos helyzetű térségekben és településeken, mint amilyen Gávavencsellő is, a hosszútávú versenyképesség növekedésének egyik feltétele a társadalmi kohézió, az egyenlő esélyek és a korszerű oktatási intézmények megteremtése. A felújítás keretében megtörténik az iskola tetőterének felújítása, nyílászárók cseréje, a tantermek, folyosók, öltözők, tanári szobák, tornaterem festése-mázolása, burkolása, és az intézmény 4 tanteremmel való bővítése.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A furfangos Ármin kondás

(Sáfár Sándor és Wuscher Anna közös gyűjtése)

Hol, hol nem, élt egyszer egy szegény cigánylegény. Ármin volt a becsületes neve. Dolgozni nem szeretett, igaz nem is tudott, de valamiből csak élni kellett, ezért elszegődött kondásnak olyan helyre, ahol három nap volt egy esztendő.

Mikor letelt az esztendő, a gazda kifizette a bérét és ráadásul adott neki három süldő malacot, hadd higgye a legény, hogy ő milyen jószívű. Pedig az igazság az, hogy a malacok nagyon megszerették Ármint. Ha nem látták, úgy visítottak éjjel, nappal, hogy a gazda nem tudott tőlük aludni. Gondolta, ha hazaviszi Ármin a malacokat, nyugalma lesz végre.

Hanem a malacok Árminnál is visítottak, mert nem volt enni-valójuk. Mit tehetett volna más a kondás, mint kihajtotta őket az árokpartra, hadd legeljenek. Amikor a malacok jóllaktak a finom porcfüből, Ármin elővette a furulyáját és elkezdett furulyázni. A furulyaszóra a malacok táncra perdültek. Ha Ármin abahagyta a furulyázást, a malacok is pihentek. Ha megszólalt a furulya, a malacok ismét táncra perdültek. Észrevette ezt a királylány, aki egyszer éppen akkor kitekintett a palota ablakából. Hogyne vette volna észre a malacokat, amikor az árok a palota körül húzódott.

– Táncoló malacok? – csodálkozott a királylány. Hívatta is rögtön Ármint.

Hanem Ármin nem szaladt ám az első szóra, hanem visszaüzente,

hogy nem mehet fel, mert elszélednek a malacai.

– Ezen könnyű segíteni – üzenté vissza a királykisasszony. – Hajtsa be a malacokat az udvarba!

Így is tett Ármin. Behajtotta a malacokat a palota udvarába, aztán indult egyenesen a királykisasszony elébe.

– Miért hívatott királykisasszony? Talán bizony tilosban legettetem?

– Nem. Azért hívatlak, hogy add el nekem az egyik malacodat. Minden pénzt megadok érte.

– Nekem a pénz nem kell. Engem a pénz nem szeret, mindjárt elmegy tőlem.

– Hát akkor mi kell?

– Csak anyyi, hogy mutassa meg a bal vállát.

– Azt már nem!

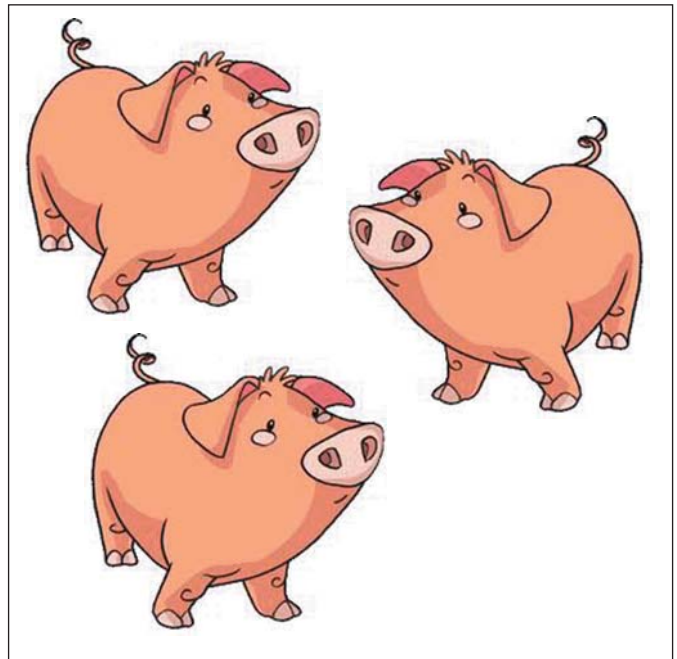
– Hát, akkor adjisten asszony-ság... Nincs malac.

Mit tehetett a királykisasszony. A malacot szerette volna megszeretni, hát megmutatta a bal vállát.

– Tessék választani! – mondta Ármin.

A királykisasszony választott is egyet, amelyik turcsi orrú, göndörszörű, kurta farkú volt, meg hozzá dörzsölőzködött barátságosan.

Ármin fogta a két malacot, s mint aki jól végezte a dolgát, hazament. A királykisasszony meg a kiválasztott malacot fölvitte a szobájába. Zongorázott neki, hogy táncoljon. Hanem a malac megijedt a zongorától. Az asztal alól a szekrény alá szaladt és visított éktelenül. Mérges lett a királykisasszony, de a malaccal nem bírt.

Másnap nézi a királykisasszony az ablakból: hát Árminnak a megmaradt két malaca táncol a furulyaszóra.

Üzent a kondásnak, hogy jöjjön fel. Ármin már nem is kérdezte, hogy mitévő legyen a malacokkal. Behajtotta őket az udvarra és felment a palotába. Köszönt illendőképpen.

– Te kondás! Miért nem táncol az én malacom?

– Hát... biztosan sajnálja a

testvérét, ugyanis az a karmester malac.

– Add el nekem a karmester malacot! Minden pénzt megadok érte.

– Mondtam már, hogy nekem pénz nem kell, mert engem nem szeret a pénz, mindjárt elmegy tőlem.

– Hát, akkor mi kell?

– Mutassa meg a jobb vállát!

– Nahát, azt már nem! – topantott mérgesen a királykisasszony.

– Akkor adjisten asszonyság, nincs malac.

– Jól van, na! Nem kell mindjárt elszaladni!

Mit tehetett mást a királykisasszony, ha kellett a malac? Megmutatta a jobb vállát.

Ármin találomra kiválasztott egy malacot. Ráfogta, hogy az a karmester malac. Átadta és már indult is haza a megmaradt egy malaccal. A királykisasszony meg rögtön leült a zongorához és elkezdett játszani. A malacok visítottak. Ágy alól a tükör alá, tükör alól a szekrény alá szaladgáltak, de táncolni, azt nem!

Másnap már leste a királykisasszony, hogy mikor jön Ármin. Amint megpillantotta, azonnal hívatta. Mérgesen ripakodott rá:

– Miért nem táncolnak a malacaim, hisz már a karmester malac is itt van.

– Felséges királykisasszony a múltkor elfelejtettem mondani, hogy a harmadik a táncmester malac. Az tanította meg táncolni a másik kettőt is.

– Add el a táncmester malacot is! Minden pénzt megadok érte.

– Hányszor mondjam még, hogy nekem a pénz nem kell!

– Nahát, akkor ki vele, mi kell!

– Mutassa meg a háta közepét!

– Nahát, mindent... de azt már nem! Még hogy a hátam közepét!

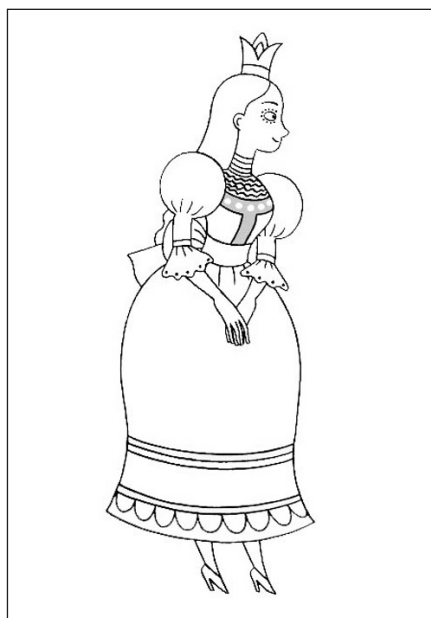
– Hát, akkor asszonyság, nincs malac.

– Ne rohanj már annyira! Hát...

– Nem hát, hanem mutatja vagy sem?

Mit tehetett volna a királylány, nagy szégyenlősen kigombolta a ruháját és megmutatta a háta közepét. Meg is kapta a malacot.

A királylány felvitte a harmadik malacot is a szobájába és elkezdett zongorázni. Lett is ribillió! A malacok most már nemcsak visítottak, bujkáltak, hanem még a

királykisasszony zongoráját is felborították, pedig ő messze földön híres volt a zongorajátékáról.

Telt, múlt az idő. Egyszer csak gondolta a király, hogy férjhez kellene adni a lányát. Rögvest ki is hirdette, hogy annak adja a lányát, na, meg a fele királyságát, aki eltalálja a lánya jegyeit.

Jöttek is: fiatalok, öregek, szegények, gazdagok, mert szép volt ám a királykisasszony, meg aztán a fele királyság se kutya.

Meghallotta a hírt Ármin is. Elindult, hogy ő is szerencsét próbáljon. Útközben találkozott egy generállal.

– Jó reggelt Generális Úr!

– Neked is, te szegény cigánylegény! Hová, hová?

– Megyek a palotába, kérőbe.

– Ne bomolj, te! Hiszen nem is tudod a királykisasszony jegyeit.

– Én ne tudnám?

– Mondd meg az egyiket, kapsz ötezer pengőt.

– Na, Kernyol tyujiló! Hisz az ötezer pengő sem kutya, és ha egy jegyet elárulok, azzal még nem veszítek – gondolta és megmondta az egyik jegyet. Meg is kapta az ötezer pengőt.

A generális persze a többi jegyet is ki akarta szedni Árminból, de kányhálós cigány volt ő, többet nem árult el.

Addig mentek, addig mentek, míg megérkeztek a palotához. Beálltak a sorba. Vidáman hallgatták, hogy a kérők összehordanak tücsköt-bogarat, de az igazságot egyik sem találja el.

Következett a generális. Büszkén kihúzta magát és így szólt:

– Felséges királyom, a királykisasszony bal vállán van egy csillag.

– Eltalálta – nézett nagyot a király. – Na és a többi?

Gondolkodik, gondolkodik a generális, végül mikor megunják a várakozást azt nyöszörgi:

– Pedig tudtam, csak éppen most nem jut eszembe.

– Jöjjön a következő!

Előlépett Ármin. Nevettek az emberek, amikor meglátták a mezítlábás cigánygyereket. A király is tréfára fogta a dolgot:

– Na, fiam, mit álmodtál az éjjel?

– Felséges királyom! Az éjjel azt álmodtam, hogy a királykisasszony bal vállán van egy csillag, a jobb vállán egy ezüst Hold, a háta közepén pedig egy olyan tükörfényes Nap, hogy kificamodik az ember szeme világa, ha beletekint.

Elhúlt a király ijedtében.

– Eltalálta!!!

Észbekapott a generális. Előlépett. – Én is ezt akartam mondani.

– Hát akkor mitévők legyünk? – nézett a király az uraságokra.

– Ha vártak volna egy keveset, biztos eszébe jutott volna a gene-

tette és ment, ahogy a parancsolat szólt, a sötét szobába.

Hanem abban a pillanatban, ahogy lefektették őket, majd becsukták az ajtót, a királylány a generálishoz fordult, mert jobb szeretett volna egy generális felesége lenni, mint egy cigánylegényé.

rálisnak is a három jegy, hisz egyiket már meg is mondta – szólt az egyik uraság.

– Igen ám, de meddig kellett volna várni: Aztán meg biztos, hogy eszébe jutott volna, ha nem mondja a cigánylegény?

– Jól van fiam, gyere holnap, addig kiokoskodjuk, hogy mitévők legyünk.

Tanácskoztak, tanácskoztak, végül elhatározták, hogy befektetik a királykisasszonyt, a generálist, meg a cigánylegényt egy ágyba, egy sötét szobában, amelyikhez fordul a királykisasszony az lesz az ura.

Így is lett. Másnap jön Ármin, mondják neki, hogy mit határoztak.

Tudta ő már előre a dolgot. Útközben vett egy csomó fűgét, meg egy csomó mogyorót. Egyiket egyik, másikat másik zsebébe

– Hű, itt baj lesz! – gondolta Ármin és elővette a fűgét. Olyan jóízűen eszegette, hogy megkívánta a királykisasszony.

– Mit eszel? Adjál nekem is!

– Tessék. – nyújtott át egy fűgét.

Megkóstolja a királykisasszony.

– Hű, de finom! Mi ez?

– Én bizony levágtam az egyik fülemet.

Hallja ezt a generális. Csak jobb lehet egy generális füle, mint egy cigánylegényé! Előveszi a bicskáját, levágja az egyik fülét és adja a királykisasszonynak.

A királykisasszony megkóstolja. Köpköd, prüszköl, de csak a generálishoz fordul. Akkor előveszi Ármin a mogyorót és olyan jóízűen ropogtatja, hogy ezt is megkívánja a királykisasszony.

– Mit eszel? Adj nekem is!

Ármin adott egy mogyorót a királykisasszonynak.

– Hű, de finom! Mi ez?

– Én bizony levágtam az orromat.

Hallja ezt a generális. Csak jobb lehet egy generális orra, mint egy cigánylegényé! Fogja a bicskát és levágja az orrát, de már oda sem tudja adni a királykisasszonynak, mert csupa vér lett az arca és annyira fájt, hogy jajgatott.

A királykisasszony most Ármin felé fordult. Abban a pillanatban nyitottak ajtót. Látták, hogy a generálisnak hiányzik egy füle, meg az orra és csupa vér az arca. A királykisasszony pedig, Árminhoz fordult. A generálist feltették a hordágyra és elvitték a kórházba, Árminhoz pedig így szólt a király:

– Örülök, hogy okos ura lesz a lányomnak. Látom túljártál a generális eszén.

Csaptak is nagy lakodalmat. Volt ám eszem-iszom, meg muzsika! Honnan, honnan nem előkerült a három malac. Vígabban járták, mint a vendégek. Mostantól jó életük lett ám a malacoknak! Arany ólban laktak, ezüst vályúból ettek, királyi moslékon éltek. Ha Ármin szórakoztatni akarja a feleségét, előveszi a furulyáját és megtáncoltatja a malacokat.

Így volt, igaz volt, aki nem hiszi... járjon utána!

Mesélő:

**Nagy Lajos (Lajdi) 65 éves
Szarvas, 1967**

Szómagyarázat:

Kernyol tyujilo! = Rothadjon el a szíved!

Kányhálós = ravasz, csavaros eszű

Le romipenge chorripeske rakhiadyipeski pecipija

Sas varikaj ande kado them duj chache romane phral. O majterno phral kasavo chorro sas, hoj pa dyeseste pe dyeseste dabasas ando pesko kher xamasko, apol sas les but shavora, sar si pe churo le xiva, tena majbut.

Le majphure phrales nas les chi jekh shavo chi, de kasavo barvalo sas, hoj rumusarde haj rinchedyile sas leste le but sakofalo xamaskura, ke chi zhangline te-xan. Nas les nasul jilo, lasho phral sas, zhutisardas peske terne phrales: xamaskura, gada das leske shavoreng, haj v' inke love das leske, de so das, sa gelas-tar avri prisalyilas anda le chorre, terne phralesko vast. So te kerav lesa, sar te zhutij pe leste, aba butvar gindisardas pes ande leste, ke dikhlas, hoj akarsode del, o Chorripe kothe si haj sa xal lestar.

So gindisardas pes jekhar o chorro rom?

– Aj, Devla, barij tyi voja! De sostar mares man kade, ke me kasavo chorro som sar mure shavora bokhajven? Akanak zhav-tar ande luma – phendas peska romnyake. – Rodav le Suntone Devles, haj kaj arakhav les kadalesa rolyasa dav duj-trin pe peski dumo, sostar inke lel vi kodo mandar, so si man. Le mure phraleske sagda del, haj chi lel lestar khanchi.

Kana lel pes po drom o chorro rom, lesko phral dikhlas karing zhal. Gelas angla leste kaj ekh valya, haj po podo tele shutas jekh bufari pherde lovenca. Kana o chorro rom kothe reslas kaj o podo voj phendas ande peste:

– Andre phandav mure jakha, te dikhav, hoj shaj zhav perdal phandande jakhenca pe kado podo?

Vi kade avka kerlas sar phendas. Phandande jakhenca gelas perdal po podo, chi dikhlas o bufari phere lovenca, haj ushtyadas perdal po kodi. Lesko phral tela o podo sas, kana dikhlas hoj lesko phral chi arakhlas o bufari, atunchi phendas:

– Mure phrales nashtig kerav khanchi, ki o Chorripeski zor lel pes, haj chi mukel-tar ande lesko vast. Te kothe shaj dos muro intrego mishtyipe haj barvalipe chi zhutilas pe peste khanchi. Hajkam vazdela pe leste o Sunto Del, t' arakhalela les!

Haj las pes o barvalo phral, haj gelas khere.

O chorro rom gelas majdur le dromenca, gelas vi rasyasa, vi dyesesa haj pe kh majdur reslas le dromenca. Baro shil sas, pe leste numa jekh chorre gada sas, sas les jekh guba pherde xivesa kaj shel shimijakura perdal shaj nashilinesas pe xiva, ke zuraless nasul guba sas.

Jekhar kothe reslas kaj ekh baro vesh, haj so dikhel, pe veshesko agor pasha e bari jag jekh parno, phuro manush parne shoresa beshel haj tatyol. Lesko shor kasavo baro sas, hoj zhi kaj mashkar reslas.

Naisardas le phure manusheske.

– Te del o Del lasho dyes, mure phure manusha!

– O Del, o Sunto andas tut, mure shave! So rodes tu kathe kana kasave shileski vrama si?

– O, mure phure paponas,

barij kadi vorba! Me chorro manush som, si man but shavora. Majbut si, sar po churo si le xiva, de shaj si, hoj v' inke dujenca-trinenca majbut..... Chi zhanav chi lenge anava, kasavo but shavora si man. Kasave chorre sam, murdalvas la bokhatar, chi ashol khanchi love amende. Avilom-tar pe baro drom, t' arakhav le Devles, haj te pushav lestar, sostar kerel manca kasavo chorripe. T' arakh les, atunchi kadale rolyasa malavo les trin pe pesko dumo!

– Ova, ova, muro shavo! Hatyarav so phenes. Akanak ashun man tu, so phenav tu-ke! Tye phralesko barvalipe vi pala kodi barola, de o Sunto Del kodi vi tyi nasul, xivasli guba lela les tutar.

– Haj sar vorbis tu kade, tu phuro bengalo manush? Kon san tu?

Las les peski rolyi haj vazdelas les, de atunchi aba chi diklas khonyikas. Atunchi las sama o chorro rom, hoj kado phuro manush sas o Sunto Del, kaver nashtig sas.

– De sostar phendas, hoj v' inke kodi nasul guba lel tele pa mande? – phendas ande peste.

– Apol te na lel pa mande e guba, me lav les tele!

Tele las haj shutas pe jag, phabardas. Kana tatyilas kaj la gubaki jag, las pes opre haj gelas majdur.

Sar gelas perdal o vesh, ande veshesko agor dikhlas jekha phura gazha, kon daba zhanglas te-zhal, kasavi phuri sas. Pe lako phiko ingerdas shuke kranzhi.

– Te del o Del lasho dyes, mure phure deja!

– Lasho dyes t' avel vi tu-ke, mure shave!

– Kaj ingres kadal kranzhi, mure deja?

– Kathe ingrav len ande muri kolyiba, ke zuraless shil si haj andre kamos te-tatyarav. Pala kodi kamos te-pe-kav jekh cerra manro.

– Ova, hatyarav! No, atunchi de kathe le kranzhi, muri lala, ingrav les tuke ande kolyiba.

Las kathar e phuri gazhi le kranzhi, las pe pesko dumo haj geline.

– Haj so karing phires tu kathe, mure shave?

– O mure dejora, barij vorba kadi!

– Dikhav, nango san, ke naj pe tute zubuno chi, numa gad. Apol shil si.

– Sas man ekh chorri guba, de ande muri xolyi phabardom les.

– Sostar phabardan-tar?

– Arakhlom pe veshesko kaver agor jekhe phure manushesa, haj phendas, hoj o Sunto Del lela mandar muri guba, so sas xivardo!

– Chi zhanes, kon sas kodo phuro manush?

– Gindisarav man, hoj o Del sas.

– Hajkam azbasas vari-sosa?

– Phendom leske, me kamos te-maladyuvav le Devlesa. Sostar del pe mande kasavi bari prikezhija. V' inke kodi phendom, te arakhlola lesa. Atunchi kadalesa rolyasa trin do pe lesko dumo.

– V' inke akanak shinesas les, te arakhlesas les?

– Akanak aba chi shinos, ke aba dikhlom, hoj n' avla lasho dyelo.

– Te chi kames majbut te-azbas le Devles, atunchi ash

tu mande trin dyes, zhutisar mange! An mange kasht majbut anda vesh, te shaj kerav bari jag ando bov, na te meras ando shil, te avel o paho!

Las pes e phuri gazhi haj kerdas xumer haj kerdas trin bare manre.

– No, dikh, kathe si jekh manro, khere ingresa tyire shavorenge! De akanak amen te paruvash rolyi! Kana khere resesa, dikhlesa, hoj o Chorripe kothe beshel ande tya kolyibako xorno. Na dara, tena phen tya rolyake: Mar, muri rolyi le Chorripes, zhi kaj voj si ande muro kher! Haj t'avel ande tyo vast jekh kokalo, so shushoj, haj phen leske, te zhal ando kokalo, haj shuv andre jekh kaga, haj pala kodi shuv o kokalo ande valya!

Vi kade kerdas o rom. Naisardas-tar kathar e phuri gazhi. E phuri gazhi sas o Sunto Kurko! O chorro rom bara vojasa ingerdas khere o manro, chi xalas anda o manro, ke zhanglas le peske

shavora sa bokhajlej, haj so te xan. Kana dikhline les le peske shavora aba nashle kaj leste haj cipisardas:

– Avel amaro dad, avel amaro dad, avel amaro dad! Nais Devleske, hoj avilas palpale!

O chorro rom andre gelas ande kolyiba, kothe das o manro le shavorenge, hoj te xan, pala kodi las e rolyi haj phendas lake:

– Mar, mar muri rolyi, le Chorripes!

E rolyi kerdas e butyi, mardas le Chorripes, sa bum-bum kerlas! O Chorripe cipisardas:

– Na mar man, mure gazdona! Na mar man, mure gazdona!

– Chi azbav, de ker so phenav!

Kana o Chorripe kothe gelas leste o rom phendas:

– No, zha andre ande kado kokalo!

– Sostar?

– Me phenav, zha andre ando kokalo! Kathe sovesa, hoj te n-avav sagda chorro! Avri mukav tu dyesesa.

Kana o Chorripe andre garadyilas ando kokalo, o rom shutas jekha kagasa, pala kodi ingerdas o kokalo kaj e valya haj andre shudas ando paji.

Nachilas jekh dyes, nachilas duj, nachilas trin haj kerdyilas majmishto sakofalo. So kerlas butyi kekava, bikindas les mishto. Kindas jekhe grastores haj jekh chorro vurdon, Kana leske shavora barile vi von keren butyi, phirline ande forura, bikindine-kindine, barvale kerdyiline. Sas len aba vi gurv, vi bakro.

Jekhar jekh dyes le chorre romesko phral gindisardas pes, hoj leski romnyi phendas, te anel varikathar kishaj, ke te makhel opre e kinda. Vi gelas-tar kaj e valya haj las les lopatosa o kishaj anda paji. Jekhar numa dikhlas o kokalo.

– Aj, Devla, sosko shukari kado kokalo! – cipisardas opre. – Lasho avla le zhukleske, ingrav khere! Phangrav-tar haj kothe dav le zhukleske te xal!

Sar phenda, vi kade avka kerdas. Khere las o tover haj phanglas o kokalo. Kana phanglas o kokalo, o Chorripe avri xuklas:

– No mure gazdura, kathar akanak tu avesa muro gazda! – haj vi shutas pes ande lesko kor, beshlas. Le barvale manushes bakre, guruvnya, le grasturdajline. Tela duj-trin shon chorrajlas, nas les so te xal, lesko chorro phral das les te-xal. Kana o Chorripe dikhlas, hoj vi voj murdajvel la bokhatar, ginisardas pes, haj gelas kaj terno phral.

– Akanak tu de man te xav – phendas leske. Akanak aba tu avesa muro gazda. Chi murdajvav zhi kana sako rom n'avla muro gazda!

Datunchara phirel ande luma o Chorripe, jekhe romestar zhal le kavreste, azbal len garibasa, brigasa, haj chi mukel hoj von barvale te kerdyon.

Datunchara si le rom sa chorre manusha.

Ashen le Devlesa!

Le barvaleske dujvar kattyi

Trajilas ande-kh gav jekh zurales chorro rom, kaske kattyi but shavora sas, sar la khangerake shimijakura. Le shavora sa rovenas kathar e bokh, de o rom chi zhanelas te del lenge xamasko. Vi lesko per chingardas. E romnyi bishaldas peske romes pala xamasko. O rom brigas zhalas peske po drom, chi kodi chi zhanglas te kerel. Gindisardas pes jekh, las pes, haj gelas kaj o barvalo manush te mangel xamasko.

– Te del o Del lasho dyes, haj but baxt thaj zor thaj sas-type!

– So kames more?

– Dragi raja tyo baripe! Sunusar mure bokhale cine shavoren, de lenge cerra xamasko, ke meren bokhatar! Te trubuj tele butyarav lengi ahor.

– Zhatar kathar, khandino rom, te na dikhav tut! – cipisardas pe les o barvalo manush, haj andre phandadas o vudar angla o rom.

O bibaxtalo rom bara brigasa zhalas majdur, haj majzurales das chingar lesko per.

Sar gelas po drom khere, jekhar kothe reslas kaj sas jekh shuki xajing. Andre

dikhlas ande xajing, haj akharakterdas le benges.

– Raja tyo bengora! Av avri anda phuv, haj zhutisar man!

O beng na pa but avri avilas anda xajing, haj phendas le romeske:

– So si roma? Soj tyo baji?

– Somas kaj o barvalo manush, manglom lestar xamasko, de chi das mange.

– Mishtoj roma! Av manca kaj o barvalo manush, de t'aves godyaver, so phenes, ke bajo avla pe tut – phendas o beng le chorre manusheske.

Soldujzhene gelinetar kaj

le barvale manushesko kher. Lasho baxtalo dyes dine les.

– Lashoj tyo dyes te del o Del barvale manusha!

– Lasho dyes vi tumen. Sostar roden man opre? – pushlas o barvalo manush xolyarnyikos.

Kodi phendom le romeske, hoj trin doripe dav les. Vi tut dav te kames, trin dorura te kerav.

– Me atunchi sagda dujvar kattyi mangav, so mangel o rom! – phendas o xanyzhvalo barvalo manush.

– Ashundan more? So tu manges, o barvalo manush dujvar kattyi lel mandar.

– Ova, kade kamav! – phendas o barvalo manush.

– Roma! Soj tyo angluno manglipe, mishto gindisar tut.

– Raja bengora! Mangav anglunovar jekh trastasa rup!

– Mishtoj roma! Aketa si, tuke barvale manusha dujvar

katty, duj trastenca rup dav.

– Roma! Soj tyo dujto mangipe, akanak majmishto gindisar tut!

– Raja bengora! Muro dujto mangipe kodi, de man jekh gonosa somnakaj! – phendas sigo o rom.

– Mishtoj roma! – phendas o beng leske – Kathej jekh

gono somnakaj, haj tuke le barvaleske dujvar katty phirel vi anda somnakaj.

Kana o rom dikhlas, le duj gononca somnakaj, aba ando gindo pelas. So te mangel po trito le bengestar. Po but, po but kodi avri phenel:

– Raja tyo bengora! Baro kamos te mangav tutar.

– Phen manusha, so kames po trito mandar?

– Mangos tut, le avri muri jekh jakh!

O beng baro dikhlas pe kado interesno pushelipe, haj kadi phendas:

– Mishtoj more! Avri lav tyi jekh jakh, haj le barvaleske sa le duj.

Le drabaripeske rakhadypeski pecipija

Kaj sas, kaj nas, ande bara lumako jekh kolco sas jekh cino gav. Pe gavesko agor beshline ande – kh chorri, cini kolyiba jekh phivlyi romnyi laka cina shasa. Kadi chorri romnyi phirlas ando gav te uzharel, te tapastil, anda chik valyogi te-kerel, anda kadi butyi inkerdas opre pes haj peska shejora.

Jekhar, kana Kristushes ingerde te umlavel opre angla laki kolyiba resline le Devleske shaves prasindo hullar, atunchi Kistush le phare trushulesa perlas pe pesko chang. E chorri romnyi sunusardas les, haj vi voj perlas pe pesko chang, haj kade avka phisalyilas kothe kaj Jezush, las tele o dikhlo pa pesko shero, haj phendas:

– Suntone Devla, jertisar

lenge, ke chi zhanen, hoj so keren tusa! Tu le Devlesko raklo san, amaro dad, o Del, o Sunto raklo, te jertis lenge bezexa, haj vi mure! – haj kotha das leske pesko dikhlo. – Khos tyiri musura, ke pajaslo san!

O Kristush dikhlas pe la, haj phendas:

– Veronika, veronika, phenav tuke, tu sunto avesa, haj ando cheri avesa pasha amende, tu kothe beshesa. So chorripe sas kathe pe phuv, sa bistresa, ke ande kaver luma barvalyi avesa! Kado dikhlo, so tu man andan sastyaresa le nasvalen. Ke kon ande mande bizila pes, kon muri vorba ande lel pala tyi vorba, vi kodo sastyola! – haj palpale das o dikhlo.

Kana chorri romnyi dikhlas po dikhlo, mucisardas, ke dikhlas le Devlesko raklesko musura po dikhlo. Atunchi las o dikhlo, haj shutas ande pesko brek, pala kodi khere gelas. Ande peski cini kolyiba shutas pes pe chang, tudyisardas le devleske, ke bari voja si le Devles!

Kana jekhar phirdas andel gav, kaj jekh kher reslas hoj te kerel tapastashi, kaj jekh nasvalo shavoro sas, kon mulas. Leski dej rutas. Atunchi phendas ande peste Veronika:

Hajkam sastyarela muro dikhlo, so das man le Devlesko raklo, o Jezush. Sigos khere gelas pala dikhlo, haj khoslas le shaveski musura. Kana khoslas le cine shavores, o shavoro opre beshlas,

haj manglas te-xal! Sastyilas!

Lako samasharesko anav gelas and' intrenko luma, le gazhe aviline late, tordyile angla peski kolyiba ande gleda, sar tordyile ande khangeri. La chorra romnyake katty xaben ingerdine, hoj aba chi zhanglas kaj te shol: Bakren, guuven, grasten ingerdine lake. Barvalyi avilas!

Pala kodi phirlas e luma, le them, ke voj sas ande luma federmajbari drabarica, ke zhanglas te sastyarel.

Datunchara zhanen le romnya drabaren, sityiline kathar late.

Veronika sityardas vi peska sha te drabarel, haj inke akanak trajon tena mule.

Le khameski haj le shonitikoski pecipija

Varikana dulmut le Khames haj le Shonitikos phangline tele pe lumake kavresko agor. Le ehta sherenge sap, haj zuraes pogani manusha sama len.

Duj tromane, haj zurale manusha avri slobodisar-

dine le chereske trupura, maj geline-tar lenca po drom.

Ande dromesko mashkar o Kham pe tunyariko phabardas le kadale manushes, kon ingerdas les. Leske shavora kerdyiline le bar-

navi morchasle manusha. Apol, kon le Shonitikos ingerdas, leske shavora kerdyiline le parne manusha.

Ande pengo kher tele phangline le Khames haj le Shonitikos, hoj numa lenge

te den nuro. De o cheri kezdisardas te-rovel pala leske shavora, haj kado sas o angluno brishind pe luma. Le duj manusha mukline-tar le chereske trupura.

Datunchara si von po cheri.

La choxanyija petalarindo lohari

Sas jekhar jekh lohari anda Batya beshelas, thaj voj zurales mishto kerelas butyi, sakon leste phirlas te petalaren, sakon anda sakofalo than. Butzhene kernas leste butyi, sa zurale shave sas.

Vi kado lohari rom sas. Sako dyes jekh shukar surro khuro zhalas leste. Jekhar o lohari phendas:

– Te ashunen pe mande shavorale! Te xutyilas les, haj te rakhisaras pe les petalo!

Phendine le shave leske:

– Sar tu kames!

Kerdine o hurko, te xutyilen les. Vi dopash bersh nachilas, kana zhangline te xutyilen les, haj te petalaren les. Panzh chaso nachile, kana agor sas la butyake, haj o khuro nashlas-tar sigo. Majbut chi avilas palpale. O lohari kade gindisardas pes:

– Majbut chi dikhav le shukare surrone khures! Sostar dom les me petala.

Chi avel majbut mande – pe kodi gindisardas pes. – Sostar chi avel palpale.

Ande kado gav beshlas jekh phuri manushnyi, kon beshlas pe gavesko agor. Phirlas te drabarel, zurales baxtalyi sas. Le rom kodi phendine pa late, hoj shaj si choxanyi, ke sakofalo zhanelas.

Vi aba avri phendas, kon kana merela, so avna le romenca.

Le rom kodi phendine, kadi manushnyi si choxanyi, zurales xolyajline pe la, haj zurales darajline latar.

E phuri romnyi kodi phendas pa peste, voj chi choxanyij, feri butzhanglyi manushnyi, anda kadi le manusha xanyzhvale pe la.

Jekhar e phuri manushnyi gelastar kherestar, zhikaj but vrama chi dikhline la. So shaj si kadala phura manushnyasa? So shaj si? – vorbisardine le rom.

Jekhar la phura manushnyate andre gelas jekh raklyi, haj pushlas latar:

– So si? Kaj sanas?

– Zhatar mandar! Zhatar mandar, na av andre! – cipisardas e manushnyi, ke darajlas, hoj e raklyi dikhel kothe variso, hoj so si lasa?

E raklyi chi bunusardas le cipipesa, kothe zhalas kaj e manushnyi, kon kothe pashjilas ando pato, ande perina, haj tele hacisardas pa late e perina.

So dikhlas, Devla, so naj? Petala sas la choxanijake vast, haj lake punre. E raklyi avri nashlas thaj phendas le romenge. Le rom kethane beshline, haj kris kerena pe la.

Pe le beshimasko agor avri phendine le rom, trubuj te phabaren la. Kerdine jekh bari jag pe le gavesko mashkar. Avri cirdine la phura manushnya anda pesko kher, haj opre shutine pe maglya.

Sas ando gav jekh chorri shej, kas e choxanyi sastyardas. Vi voj ashundas e kris, haj kothe zhalas kaj e jag. Kothe reslas angla e maglya, haj kodi cipisardas pe romenge:

– Na azban la phura manushnya, voj lashipeski manushnya si, vi man sastyardas, majmishto sar le sastyara. Voj naj choxanyi, feri bibaxtalyij, kas o lohari petalardas anda xolyi. Kadi manushnyi sas lohareski romnyi, nasules bunusardas lasa, haj e romnyi nashlastar. Akanak kade trajol bibaxtales, petalardos. Te si voj choxanyi, vi ame kodol sam, sakonenge trubuj te phabaren.

Le rom bunusardine so kerdine, muklas la manushnya, haj nashadine le lohares, kon sas o nasul manush. Kade muntusardas e chorri shej la phura romnyako trajo.

La ruzhicaki shej

Bibaxtale sas e krajasicko familija, ke nas len shavoro. E krajaskinya pe jekha phura romnyako vorbipe kerlas, haj jekh ramasli ruzhica rakhardas. Kodi sigo urajlas avri ande bar, haj tordyilas pe ruzhicako kasht.

O kraj chi zhanglas te shingrel tele, hoj te palpale ingrel la. Xolyajlas pe peske gazhi, haj nashavdas-tar anda krajasicko dyiz.

Atunchi e ruzhica phandas lako taxtaj, chi sungadas, murzhanardes lakatnas tele pa kranzha. O kraj bunusar-

das pesko keripe, anushardas la haj khere ingerdas la peska romnya. E ruzhica pale luludyardas, haj sungadas.

Jekhvar jekh rom gelas ande krajasicko bar. Voj dikhlas e ruzhica, haj kade phendas:

– O, de ramaslij! – chumi-

das e ruzhica, beshlas haj brigasa kerlas te bashavel angla late. Atunchi jekh, axtom, shukar shej xuklas avri anda ruzhica, haj angalyi das le romes. Kerdine baro abav. Losshajlas o celo them. Vi inke akanak trajon, te na muline.

O assav haj o dilo

Jekhvar o dilo gelas-tar kaj le Indusheska dorijaki dolma. Kothe dikhlas jekh phirinde pajesko assav. Kade phendas atunchi ande peste o dilo:

– Kodi phendine le manusha, hoj le Devles zhanas te-phinzharas pa leske ramasle keripe. No, kado kathe si jekh ramaslo dyelo, haj kado lesko ramaslo keripe,

ke les naj vast, naj les punro, vi atunchi phirel.

Atunchi kothe nashlas, pe chang bordyilas haj chumidas le assaveski rota. Le kucisarde assaveski rota mish-

to kethane shindas leski mura. Kade phiren, kon zhan pala pesko shero.

*A meséket fordította:
Sztojókó Ilona*

FORDÍTSUNK!

O rom haj e balval

Jekhar jekh rom zhal peske po drom, haj maladyilas le Khamesa. Chi das les lasho dyes. O Kham xojarnyiko kerdylas, haj cipisardas pe romes:

- Tordyu feri roma! Sostar chi dan ma lasho dyes?
- Ke chi san tu Baro Raj!
- Azhukar feri roma! Avla pe tut tato milaj!
- Naj bajo, feri e balval te phurdel!

Haj zhal o rom majdur, maladyilas le Jivendesa. Chi kadales chi das lasho dyes. De o Jivend tordyardas le romes:

- Tordyu feri roma! Sostar chi dan ma lasho dyes?
- Ke chi san tu Baro Raj!
- Azhukar feri roma! Avla pe tut zuralo jivend!
- Naj bajo, feri e balval te na phurdel!

Sar zhal majdur, maladyilas la Balvalyasa. Aba dural vazdas opre pesko kolopo, haj das lasho dyes lake, ke a Balval sas o majbaro Raj.

Sar kerdas o balisho kher?

Jekhar kodi phendas o balisho: kerav mange kher. Gelas ando vesh. Maladyilas le shoshojesa.

- Karing zhas? – pushlas o shoshoj.
- Zhav ando vesh, kamav te kerav mange kher.
- Shaj zhutij tuke?
- Mishtoj. Av manca.

Von zhan majdur, angle. Maladyile la racasa, la papinyasa, le grastesa, la busnyasa, la guruvnyasa, le bashnesa, le gulum-bosa. Avri resline ando vesh, haj len pen ande butyi. O bashno akhardas e detehara. Shoshoj shindas le kasht. O grast andas le kasht. E raca phiravelas le barr. E guruvnyi cirdelas le barrenca pherdo vurdon. E papiny hamisardas o varro haj o kishaj. E busnyi phiravlas le cine balisheske. O cino balo kerdas o zido. O bashno haj o gulumbo shutine le cherepura. Pak cini vrama tordyilas o cino shukar kher ando vesh.

Choko bachi

Sas jekh rom, kon but zhanelas te xal. Lesko anav Choko sas. Godyaver cerharo rom sas, ando turijako phiravelas peski roj, haj kade zhalas te xal kaj sako vurdon. Jekh patradyako dyes, pe malyako agor zolbaren le rom, sas kothe tranda thaj duj vurdon. Choko ando foro sas jekhe shavesa, grasten te kinen. Sar zhal po drom, Choko trine manre xalas. Khere resline. Kaj e angluni cerha tordyile:

- Devlesa arakhav tumen romale!
- Del andas tut Choko! Sar san?
- Mishtoj. Zhutisardas o Del te resas e patradyi, te resas la ande inke bute beshende baxtyasa, zorasa, pachasa, sastyi-masa, vojasa, tumare niponca kethane!

– Amen te del o Del, tusa kethane, tye familijanca kethane, av thaj xa, pi!

Haj Choko zhalas te xal.

– Av vi kathe Choko! – cipisardine kathar kaver vurdon, haj voj gelas te xal, te pel.

Haj o Choko xalas kaj sako vurdon. Kana avilas e ratyi, gelas kaj peski romnyi, haj phendas:

– Polla! Si inke shax!

– Oh Choko! Te marel tut o Del, chi zhanel te chajarel tut tranda thaj duj vurdon, romnya?

Haj Polla opre las e tigaja, so pherdi sas pherde shaxenca, haj shindas la kaj e phuv, haj cipisardas majdur:

– Oh Choko! Te marel tut o Del, t'aves atkozime Devlestar, manushendar, chi kana te na aves chalo, inke tye shavoreske shavora te na chajon!

Guglyi dej

Pe vulyica, mashkar le manusha jekh kale balengi, phabuvale jakhengi shej opre haj tele phirakerdas. Lake jakha asvasle sas, laki musura melalyij, lake lungi bal phurdelas la primavaraki balval. Izdrandos dikhakerdas le romnyan, cirdelas lenge coxi, haj lengi musura dikhelas. Chi jekh nas pinzhardi. Darnnos feri jekh phenlas:

- Mama, mama!
- Jekh phuri gazhi xutyildas la cinako vast, haj pushlas latar.
- Kas rodas muri shej?
- Mura mama!
- Haj soskij tyiri dej?
- Tu chi zhanes? Kodij li muri dej, koni legmajlashi, haj legmajshukari ande luma!

Paramicha pa o shoshoj

Jekh cino shoshoj beshelas pe veshesko agor, haj gilyabelas. Kade kerdas:

– Pam, pam, pampara-pam-pam. Bumm, bumm! Haj peske vundyi uzharelas. Avilas intya e hilpa, haj pushlas le shoshojestar:

- Shoshojoro, chi daras tu mandar?
- Sostar te darav tutar! Avela akorde o rish, haj bumm!

Darajlas e hilpa, haj nashlastar. O cino shoshoj majdur gilyabelas, haj uzharelas peske vundyi. Avilas intya o ruv, vi kodo pushlas le shoshojestar:

- Chi daras tu mandar, shoshojoro?
- Sostar te darav tutar! Avela akorde o rish, haj bumm!

Vi o ruv darajlas, haj nashlastar. O shoshojoro majdur gilyabelas, haj uzharelas peske vundyi. Atunchi avilas o rish, haj pushlas le shoshojestar:

- So keres tu kathe shoshojoro?
- U-u-uzharav mure vu-u-u-undyi, haj di-i-i-lipe vorbisarav!

O rom haj o beng

Jekh rom butyi kerdas pe phuv plugesa. Sar kerel e butyi, kothe avilas leste jekh beng, haj pendas leske.

- So keres more?
- Chi dikhes, butyi kerav.
- Soski butyi keres?
- Sumboro shuvav ande phuv, anda leste avla nyevo sumboro pe milajesko agor.
- Ashun more! Me zhutisarav tuke.
- Mishtoj. Tyiro avla so si tele phuv, muroj so si opral pe phuv.
- Mishtoj. – phendas o beng.

Len pen, haj butyardine. Kana gata sas e butyi, o beng kodi phendas leske, maj avel milajesko agor, haj ingrel pesko kotor. O romoro dyiv shutas ande phuv. Haj kana avilas o milaj azhukardas le benges. Milajesko agor avilas o beng, haj dikhlas, o dyiv aba tele sas shindo. O beng zhurales xojarnyiko kerdyilas, ke les feri rikiti ashile. Cipisardas pe romes

- More, akanak muro sas so sas tela phuv. Kaver bersh trubuj ma so si opral pe phuv avla. Te na mudarav tut.
- Mishtoj mure bengal!

Haj ando kaver bersh o romoro ropaj shutas ande phuv. Kana tomnasa avilastar o beng, pale nasules phirdas. Shaj ingerdas khere le ropajenge patra. O romoro zhurales assajlas pe dilo beng.

O beng xojarnyikko kerdyilas, haj cipisardas jekh baro pe romes.

- More so kerdan manca, akanak ingrav tut manca ando jado. Aventar! – haj xutyildas zhurales le romesko vast.

– Jaj, jaj na inger man tusa akanak, muk te dikhav mure bokhale shavoren, te ingrav khere ropaja, pala kodi shaj ingres man.

Zhan kothe kaj beshlas o rom. Angla le romesko kher le but shavora sas, haj kana dikhline vi le benges, cipisardine zhurales.

- Tata, tata, bokhale sam, kas andan tu amenge te xan?

Kana o beng ashundas kadi vorba, darajlas le shavorendar, hoj kamen les te xal, muklas le romes, haj sigo nashlastar palpale ando jado. Chi palpale chi dikhlas. Le rom assajline jekh baro.

Cini bari kuchi roj

Sas kaj nas, sas jekh cino gavoro. Pe kodolesko agor sas jekh cini kolyiba. Kothe trajilas jekh phivlo rom, peske shavorenca kethane. Korkoro barardas len, ke leski romnyi sigo mulas.

Kado phuro rom pa dyeseste pe dyeseste brigaslo sas, ke chi zhanlas xamasko te del le shavorenge.

– Mure Devla – rudyisardas – Te na des len nasvalipe! Feri jokhar shaj zhutisa pe lende kattyi xamaskosa, te chajonas.

Pala kodi las peski trasta haj zhalas ando gav, hajkam kethane mangavel kattyi, le shavorenge shaj te del te xan.

Sar zhalas – chi voj chi zhanglas kaj, karing – pittyanas leske asva kathar e mila. Jekhar feritordyardas les jekh gazhi.

– Lashoj tyo dyes, bachi! – das les dyes.

– Vi tuke! – dikhlas chudisardos pe gazhi.

– Tordyu feribachi! Tu san o drabaslo rom, kon zhanel te zhutil manushenge?

– Me som! – phendas o rom, haj kamelas te zhal majdur.

– Ashun pe mande! Si man jekh shavo. Efta bershengoj lo, desar rakhadyilas chi jekh vorba chi phendas. Chi zhanel te tordyol, chi zhanel te xal, sorro dyes jekh kuchi thud pel. De lesko shero aba kabori, sar jekh bari piri, leski musura phurikanij. Phendas mange jekh phuri gazhi, hoj mure shaves avri parudine le beng, haj ande lesko than shutine kadales, kon so khere si ando pato.

O phuro rom mucisajlas, chi jekh vorba chi zhanglas te del avri. Pala kodi phendas:

– Mishtoj muri gazhi. Me zhutij pe tute, de tu so potyines mange?

– Si ma barvalipe. Sa tuke dav, feri an palpale mure cine chache shaves.

– Mishtoj, inger man kaj tyi zolba, muk te dikhav tye shavores.

Gelinetar khere, kaj beshlas e gazhi. O phuro dikhlas le cines, kasavo baro shero sas les. O rom angle las jekh bari roj, haj jekh cini kuchi. Ande kuchi thud shordas, haj angle o cino shutas.

O cino dikhlas, dikhlas so si angle peste, pala kodi duma das.

– Aba eftashela bersh trajisardom, de kasavi rama chi dikhlom, ande cini kuchi bara rojasa te xav.

Pala kodi o phuro tattyardas andre o bov, haj kothe beshlas les pe lapata, kaj sas le bovesko muj, haj phabardes jekh memelyi, kothe shutas jekh poharesa mol, haj phendas:

– Te si bengestar san, phurde e memelyi, pi avri e mol, haj te pardyos avri!

Jekh bari balval kerdyilas, e memelyi sutas, e mol nachilas, haj o shavo andre gelas ando bov, jekh bari jag kerdyilas, pala kodi pe lapata jekh kaver shukar raklo sas, o chacho.

– Kathe si tyo chacho raklo, ke o kaver jekh bengoro sas.

E gazhi zurales kamelas le rakleske, hoj o phuro zhutisardas la. Das les but love, xamasko, so o phuro losshajles ingerdas khere le shavorenge. Nas bokh, chorripe.

Anda kasht kerdo grast

Sas kaj nas, sas jekhar jekh kraj kas sas jekh shukar raklyi. Kado kraj ande dyizaki legmajtunyariko soba phandadas la, haj ketanen tordyardas kothe, te len sama la sha, khonyik te na zhal late. Pala kodi avri phendas e kraj, kon kamel te lel la raklya, haj zhanel perdal te zhal choral pe ketani, kodoleske kothe del dopash krajipe, haj shaj lel la raklya. De chi jekh manush chi zhanglas te kerel kadi traba.

Sas jekh krajesko raklo. Kado raklo gelastar kaj o mesalyari, haj keradas kashtune grastes, so andral xivaslo sas. Kodi phendas leske:

– Tu mesalyara! Ker mange jekhe bare kashtune grastes. Kado grast t'avel baro, haj shukar. Sode shukaripe si pe luma, sa pe leste t'aven. Kade te keres les, hoj le grastesko andripe xivaslo t'avel, haj kana varikon unzol leste, muzika te phenel opre.

Lel pes o mesalyari, haj kade kerdas le kashtune grastes. O kraj das anda leste but somnakune love. Pala kodi kade phendas peske dadeske:

– Mure tata! Ashun pe mande. Kana zhas detehara ando piaci, inger le kashtune grastes tusa, haj kodole krajeske, kon phandadas peska raklya haj sama lavel ketanenca ande tunyariko soba. Akarsode kamel te del anda leste, de kothe.

Pala kodi o krajero andre zhalas ande kashtuno grast, ke andral xivaslo sas. Le krajores sas jekh rolyi, sosa kothe maladas pe grasteski rig, muzikaki vorba das.

Kana o phuro kraj ingerdas le grastes ando piaci, aviline but manusha te kinen les. O phuro kraj kothe das le kavre krajeske, kas sas e phandadyi raklyi, pala but galbi.

Kana o kraj kindas les, opre ingerdas les ande raklyaki soba. Haj phendas lake:

– Muri shej, kathe si jekh rolyi, te rolyasa malavesa le grestesko mashkar, muzika del tuke. Kado grast kasavo chudasloj, muzika del.

Pala kodi o kraj gelastar, haj kothe muklas peska sha.

O krajoro las pes, haj avri avilas anda grast, haj kamlas la raklya.

Kade nachile le dyesa, le shona. Kana e krajasica korkori sas, o krajoro kothe galas late. O kraj atunchi zhanelas avri kadi butyi, kana la krajasicake shavoro rakhadyilas. Atunchi pushlas latar, hoj so si?

– Tu shej, sigo phen mange so si! Me kade sama lom pe tut, vatunchi ando bajo pelan. Kasa pashjilan tele? Kon sas tute?

E krajasica avri phendas, so sas, sar sas.

– Te muken avri kodole shaves!

Jekh ketana opre puterdas grastesko pashavro, haj angle avilas o krajoro. So te kerel phuro kraj? Leske das la krajasica, haj dopash krajipe. Vi inke baro abav kerdine.

Vi inke trajin, te na mule.

O khandino kraj

Jokhar trajilas jekh kraj, kon jivende, milaje ande bare zubuneste phirlas. Milaje shindyolas pa leste o paji, thaj voj, chi atunchi chi lelas les tele pa leste. Sas les trin shukar sheja., de chi lelas len khonyik, kaj lengo dad, ke o kraj, dural khandelas sar e Dubala. Nichi najolas. O baro zubuno khonyik chi zhanlas tele te lel pa leste. Anda kadi le trin sheja avri cipisardine, kon pa lengo dad tele zhanla te lel o baro zubuno, kadalesko avla o dopash krajipe, thaj vi e majcini krajasica.

Kethane avile, sar ashunde kraja, grofura, haj shukar terne shave. Nas cini butyi o zumajipe, ke kon chi zhanlas tele te lel o zubuno, kodolesko shero aba vi po kilo shutine le ketani.

Po agor reslas kothe jekh shavo, soj o shavo, axtom peko somnakunoj, apol shaj sas shukar kana ande chorre kirpende sas urado. Le foroske manusha avri assadine les. Inke vi le krajeske asva avri pityajle, kasavo lasho assajlas.

– Si tut dad thaj dej, muro shavo?

– Si, kraja tyo baripe! Avla tyira sha sokro haj sokra. Kathar kado chi trubuj te daras. Haj si man vi deshuduj phral kaske mishto avela o dopash krajipe.

Le foroske manusha shindyonas ando assalipe.

– Atunchi, aba shaj zumaves tele te les pa mande o baro zubuno, muro shavo!

O terno rom chi das majbut duma. Kothe tordyilas pasha o kraj. Avri phendine leske, ke vastesa nashtig unzol karing leste. Kas aba opre cirdine pe kile, kodol zumavnas pen vi jagasa, vi pajesa haj inke chi molas khanchi. O kraj chi shudas tele o zubuno. O cino romoro mutos beshelas, ke voj zhanlas sostar. Khere aba sogodi avri arakhlas. Sode pishoma sas kaj le rom, sa kethane kidas len ande-kh glazha. Avri puterdas la glazhako muj, haj sa po kraj shordas le pishomen. Churinden las vi kathar, vi kothar...

O kraj zurarlas pe peste, po agor aba cipija, vatyijas, haj sas te shudel tele o baro zubuno.

– Muk man aba muro shavo, zhav te najuvav.

– Atunchi xuttyi andre ando paji!

O kraj ande xuttyilas ando paji. Pala kodi kodo phendas le shaveske:

– Muro shavo, tu sanas o godyaver, tu lan tele pa mande o baro zubuno. Tuke dav mura raklya, haj dopash krajipe.

Kade sas, hoj o shavo kraj kerdyilas. Las la krajasica, vi akanak trajin, te na mule.

E godyaver shej

Ande-kh bari familija sas trine sheja. E majcini shej jekh cerra zhungalyi sas, Chorri chi na chi tromajlas khatikaj te zhal, ke kathar kodo darajlas, ke avri phrassan la. Inke chi pe vulyica chi tromajlas avri te zhal. E dej, haj o dad kamenas la, ke pashaj zhungalyipe zurales godyaver sas.

Le sheja pe sako kurkengo agor ando baldo phirenas te khelen. Kana khere avenas, solduj zhene kodolasa asharnas pen, ke soske butzhene mangline len opre te khelen. Ke soske lasho sas ando baldo, Soske but kheldine, ke soske but piramne si len. Ke ando baldo soski mishto shaj hatyaren pen le manusha. E zhungalyi shej xanyzhvardes ashunelas le vorbi, haj zurales dukhajlas lako jilo. Voj sostar nashtig zhal ando baldo te khelel?

Kodi gindisardas pes jekhar, ke vi voj zhaltar ando baldo. Chi kodi chi bunula, te phrassana la. Shukares opre uradas pes, haj manglas peske phenyan, vi la te ingren penca. Vi gelinetar ando baldo. Lake phenyan inke ande kodo minuto opre magline len le shave, de pala late khonyik chi avilas. Kothe beshlas korkori ando kolco, haj pharo dyi las.

– Sosko mishto hatyarel pes sakon, feri man naj khonyik. Khonyik chi khelel maca, chi opre chi mangel man, t'avlas o beng haj opre te manglas man te khelav, vi kodolesa zhavtar!

Sar beshel kothe po kolco, avilas jekh kalo manush, haj phendas la shake:

– Avilomtar tute, aves manca te kheles?

– Shaj zhav, muro vortako.

Haj gelinetar te khelen. O kalo manush beng sas, haj e shej sama las, si les grastesko punro, haj vi kopita sas les.

A TÁRSADALMI MEGÚJULÁS OPERATÍV PROGRAM KERETÉBEN ATIPIKUS FOGLALKOZTATÁSI FORMÁK TÁMOGATÁSÁRA

Kódszám: TÁMOP 2.4.3.B-2-10/1

Alapvető cél

A projekt célja a hátrányos helyzetű emberek **önfoglalkoztatóvá** válásának elősegítése, valamint munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív munkalehetőségének megteremtése és foglalkoztatásának biztosítása. A projekt járuljon hozzá a munkavállalást gátló és a család, valamint a munkavégzés összehangolásából fakadó nehézségek feloldásához a közösségszervezés, közösségfejlesztés, a szociális szövetkezet szociális, oktatási, kulturális funkciója által.

Részcélok

Hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív újbóli munkába állása, foglalkoztatása és szövetkezeti taggá válása.

Foglalkoztatás bővítése a helyi szükségletek kielégítésére, helyi piaci igényekre fókuszáló tevékenységgel, illetve tevékenységbővítéssel.

Jelen pályázati kiírás keretében önfoglalkoztatónak minősül a szociális szövetkezet azon munkavállalója, aki az őt foglalkoztató szövetkezetnek tagja is egyben. Jelen pályázati kiírás keretében csak a definíciónak eleget tevő személyeket tekintjük önfoglalkoztatónak, és nem a vállalkozókat. Erősítse a szociális szövetkezetek gazdaságos működését az önfenn-tartóvá válásuk megalapozása érdekében.

Rendelkezésre álló forrás

A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg a konvergencia régió területén várhatóan 1.955.000.000 forint.

A pályázatos konstrukció keretében átjárhatóság alapján ERFA típusú tevékenységek fedezésére az elszámolható költségek összegének maximum 15%-a fordítható.

Jelen kiírás forrását az Európai Szociális Alap és a Magyar Köztársaság költségvetése társfinanszírozásban biztosítja.

Támogatható pályázatok várható száma

A támogatott pályázatok várható száma: 40–50 db

PÁLYÁZÓK KÖRE

Jelen pályázati kiírás keretében pályázni kizárólag jogerős cégbirósági bejegyzéssel rendelkező, a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény 8.§-a szerinti szociális szövetkezetek (kivéve iskolaszövetkezetek) jogosultak.

TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1 kiírás keretében egy pályázó csak egy pályázatot nyújthat be (ugyanazon pályázó által külön a Közép-Magyarországi Régióban, külön a konvergencia régiókban benyújtott pályázat kettő darabnak számít amennyiben az adott régióban rendelkezik székhellyel vagy telephellyel).

Jogi forma

Jelen pályázati kiírás keretében az alábbi szervezetek pályázhatnak (KSH besorolással):

– Szociális szövetkezet (KSH besorolás 129 – kivéve iskolaszövetkezet)

A jelen pályázati kiírás keretében konzorciumok nem pályázhatnak.

Támogatás formája

A pályázó működési támogatásának nem minősülő, visszafizetési kötelezettség nélküli végleges juttatásban (a továbbiakban: vissza nem térítendő támogatás) részesül.

Támogatás mértéke

A projekt elszámolható összes költségének legfeljebb 100%-a.

Támogatás összege

A jelen pályázat keretében elnyerhető támogatás mértéke: minimum 20 000 000 Ft, de maximum 50 000 000 Ft lehet.

Projekt területi korlátozása

Jelen pályázati kiírásra csak a konvergencia régiók (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl) területén megvalósuló pályázatok nyújthatók be. A projekt több helyszínen valósítható meg, de ebben az esetben minden megvalósítási helyszínen a konvergencia régiókban kell lennie.

A projekt megkezdése

A projekt a pályázat befogadásának napjától saját felelősségre megkezdhető.

A projekt befejezése és a pénzügyi elszámolás végső határideje

A projekt megvalósítására a pályázónak minimum 10 hónap maximum 15 hónap áll a rendelkezésére. A pályázó projekttel kapcsolatos pénzügyi elszámolásának, és egyben a záró projekt előrehaladási jelentés benyújtásának végső határideje a szakmai tevékenységek teljesítését (projekt megvalósításának befejezését) követő 90. nap, de legkésőbb 2012. december 31.

Fenntartási kötelezettség

A projekt időtartama alatt bértámogatásban részesülő személy esetében a szociális szövetkezetnek továbbfoglalkoztatási kötelezettséget kell vállalnia, melynek kötelező időtartama a bértámogatás időtartamának 25%-a. (Tehát például 10 havi bértámogatás után 2,5 havi továbbfoglalkoztatás kötelező.)

A pályázónak vállalnia kell, hogy a projekt keretében létrehozott kapacitásokat, szolgáltatásokat a projekt befejezését követően legalább 3 évig fenntartja, a létrehozott termelő kapacitásokat, szolgáltatásokat, az 1083/2006 EK rendelet szerint a megvásárolt eszköz üzembe helyezését követően minimum 5 évig fenntartja és üzemelteti.

A vállalt feladatok fenntartásáról, a megvalósított program gyakorlatáról a program befejezését követően a kedvezményezett évi egy alkalommal, 3 éven keresztül köteles fenntartási jelentést készíteni.

A pályázónak vállalnia kell – a projekt megvalósításának zárásától számított 5 évig a támogatás visszafizetésének terhe mellett –, hogy a támogatásból beszerzett eszközök rendeltetésében és tulajdonjogviszonyában változás nem történik, használatából bármely szervezetnek jogtalan előnye nem származik. A támogatás által megvalósított fejlesztés eredménye (beleértve kifejlesztett szolgáltatások és eszközbeszerzés) a fenntartási kötelezettség fennállása alatt a Támogató előzetes jóváhagyása nélkül nem idegeníthető el, nem terhelhető meg, nem adható bérbe.

A pályázónak a projekttel kapcsolatos minden dokumentumot elkülönítetten kell nyilvántartania, és legalább 2020. december 31-ig azokat megőriznie.

Amennyiben a pályázó a Projekt adatlap „Számszerűsíthető eredmények” pontjában a projektzárást követően elérendő célokat jelöl meg (hatásindikátor), akkor azokat az ott leírtak szerint teljesítenie kell.

A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázatot magyar nyelven, kizárólag a pályázati adatlapon, elektronikusan és papír alapon nyújtható be. A projekt adatlap sem tartalmában, sem alakjában nem változtatható (papír alapon 1 eredeti és 2 másolati példányban szükséges benyújtani).

Kézzel írott pályázatok feldolgozására nincs lehetőség. A projekttervet és a csatolandó mellékleteket 3 példányban (1 eredeti és 2 másolat), valamint további 1 elektronikus példányban (kizárólag CD vagy DVD lemezen), zárt csomagolásban a következő címre kell benyújtani:

Társadalmi Megújulás Operatív Program

TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1

ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 1385 Budapest, Postafiók 818.

Amennyiben a pályázatot csomagként kívánja feladni, a csomagon a *1134 Budapest, Váci út 45/c.* címzést kell feltüntetni.

Kérjük, hogy a CD/DVD lemez tokján jól láthatóan tüntesse fel a Pályázati Felhívás kódszámát **TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1** a pályázó nevét és címét. Kérjük, ellenőrizze a kitöltött adatokat, illetve győződjön meg a kitöltés sikerességéről, az adathordozó épségéről!

A nyomtatott és elektronikus formában benyújtott projekt adatlapban és a mellékletekben található eltérés esetén a nyomtatott és cégszerűen aláírt példány tekintendő hitelesnek, azzal, hogy a nyomtatott és az elektronikus formájú projekt adatlap, és a mellékletek megegyezőségéről a pályázó köteles gondoskodni.

A pályázatok benyújtása **2010. június 14-től 2010. december 20-ig** lehetséges. Jelen konstrukció esetében a projekt kiválasztás – a keret kimerüléseig – folyamatos elbírálás formájában történik. Benyújtásnak az a nap minősül, amikor a postai bélyegző szerint a pályázatot ajánlott küldeményként postára adták.

A pályázati időszakban a pályázók kérdéseiket a 06-40/638-638 ügyfélszolgálati kék számon vagy az nfu@nfu.gov.hu email címen tehetik fel. A pályázati feltételekkel, tudnivalókkal kapcsolatosan információkat az NFÜ honlapján talál. www.nfu.hu

Felhívjuk a tisztelt pályázók figyelmét, hogy a pályázati kiírás és dokumentumai esetén az NFÜ a változtatás jogát fenntartja, ezért kérjük, hogy kövessék figyelemmel a www.nfu.hu honlapon megjelenő közleményeket! A beadás előtt ellenőrizték, hogy a pályázati dokumentumokat a honlapon megadott sablonoknak megfelelően állították össze.

ROMA MÉDIA GYAKORNOKI PROGRAM

A Partners Hungary alapítvány felvételt hirdet roma fiatalok számára újságíróképzésre a 2010–2011. tanévre

A két féléves OKJ-s tanfolyam 2010. szeptember – 2011. május között valósul meg. Az !aven (gyertek) – roma média-gyakornoki program című projekt az alábbi **három szakképzést** indítja

- OKJ 54 321 01 0010 54 03 újságíró
- OKJ 54 321 01 0100 52 03 rádióműsor-szerkesztő munkatársa
- OKJ 54 321 01 0100 52 04 televízióműsor-szerkesztő munkatársa

A pályázat leírása

A képzés *kiemelten gyakorlatközpontú*, az elméleti alapot követően 4 hónapos szakmai gyakorlatot kínál a hallgatóknak többek közt az alábbi szerkesztőségekben: Független Hírügynökség, Magyar Távirati Iroda, Magyar Televízió, Roma Sajtóközpont.

A program teljes napi lekötöttséget igényel a hallgatóktól, akik a **képzés idejére tanulmányi, utazási, szállás- és étkezési hozzájárulásban részesülnek**. A legjobban teljesítő hallgatók számára foglalkoztatási lehetőséget biztosítanak.

A tanfolyamra legalább érettségivel rendelkező roma fiatalok **jelentkezhetnek az alábbi anyagok beküldésével**:

- Kitöltött jelentkezési lap
- Fényképes önéletrajz
- Motivációs levél, amelyben a jelentkező leírja: miért jelentkezik a programra, milyen tevékenységet folytatna a médiában;
- Bármilyen műfajú írás (minimum 1 oldal terjedelem)
- A legmagasabb szintű bizonyítvány másolata
- Önkéntes nyilatkozat roma származásáról – kitöltött formanyomtatvány

A jelentkezők válogatása első körben a beküldött pályázatok és telefonos interjúk alapján történik, majd a második fordulóra bekerült jelentkezők kétnapos előkészítő táborozáson vesznek részt 2010. augusztus 7-én és 8-án.

Jelentkezési határidő: 2010. július 16.

Pályázni kizárólag írásban lehet postai úton a Partners Hungary Alapítvány címén (1027 Budapest, Frankel Leó u. 5.) vagy e-mailen: partners@partnershungary.hu címen, illetve faxon: (061) 438-5268-as számon.

A jelentkezéssel kapcsolatban bővebb információ kérhető: Telefonon: 06-30-827-3652 (Szerencsi Gabriella) E-mailen: romapres@t-online.hu (Sólyom Szidónia)

A projekt lebonyolításában a Partners Hungary Alapítvány együttműködik a Roma Produkciós Iroda Alapítvánnyal és a Roma Sajtóközponttal.

A KARAVÁN SZÍNI STÚDIÓ FELHÍVÁSA

A Karaván Művészeti Alapítvány felvételt hirdet 2000 óta működő tandíjmentes színészképző stúdiójába, a Karaván Színi Stúdióba. Olyan 10–20 éves gyerekek, fiatalok jelentkezését várják, akik szívesen tanulnának színészetet, és részt vennének a stúdió ifjúsági színházi társulatának munkájában.

Mivel a foglalkozások délutánonként és hétvégén vannak, hathatós segítséget nyújtanak az iskolai tanulmányokhoz, továbbtanuláshoz. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Az MTV-vel közösen készítendő kisjátékfilmhez 6–10 éves gyermekszereplőket is keres a stúdió.

A stúdió elsősorban a szakmai tudás megszerzésének színtere, de a kultúra olyan összetett módon történő közvetítésére is törekszik, amely hozzájárul a gyermek egészséges öntudatának, önmagukért és másokért érzett felelősségtudatának kialakításához.

A társulat következetesen olyan darabokat állít színpadra, amelyeken keresztül az egymásra figyelmet, az empátiát, a másság megismerésének vágyát ösztönözheti. Olyan tolerancia színházi előadásokat készítenek, amelyek kíváncsiságot ébresztenek a nézőkben a cigányság kultúrája, értékrendje iránt.

A társulat legfőbb célja az, hogy példát mutasson, példát adjon romák és nem romák együtt dolgozására és együtt alkotására.

További információ:

Programfelelős: Nyári Pál; e-mail: karavanma@gmail.com, telefon: (06) 30-867-3804, 70-408-8547; www.karavan.co.hu

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

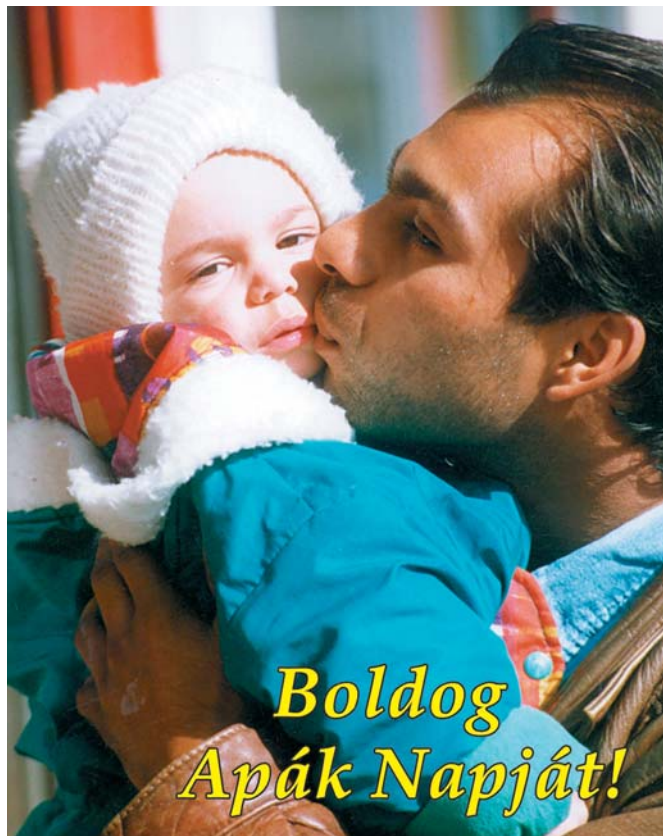

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Tóth Elemér: A haldokló ló tánca